MASTER NEGATIVE
NO. 93-81278-7

MICROFILMED 1993

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States - Title 17, United States Code - concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that the photocopy or other reproduction is not to be "used for any purpose other than private study, scholarship, or research." If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:

MARTINEK, VOJTECH

TITLE:

HUS A HUSITSTVI V CESKE POESII...

PLACE:

V PRAZE

DATE:

[1915]

Master Negative #

93-81278-7

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

931.89
H9622 Martínek, Vojtěch, 1887-1960.
Hus a Husitství v české poesii; výbor, uspořádal V. Martínek. Praze, J. Otto, N. d.,
180 p. 15 cm. (Světová knihovna čis. 1190-1192)

Bound with Palacký, František. Doba Husova. (1915)

71585

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm REDUCTION RATIO: 11X
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 4/12/93 INITIALS BE
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

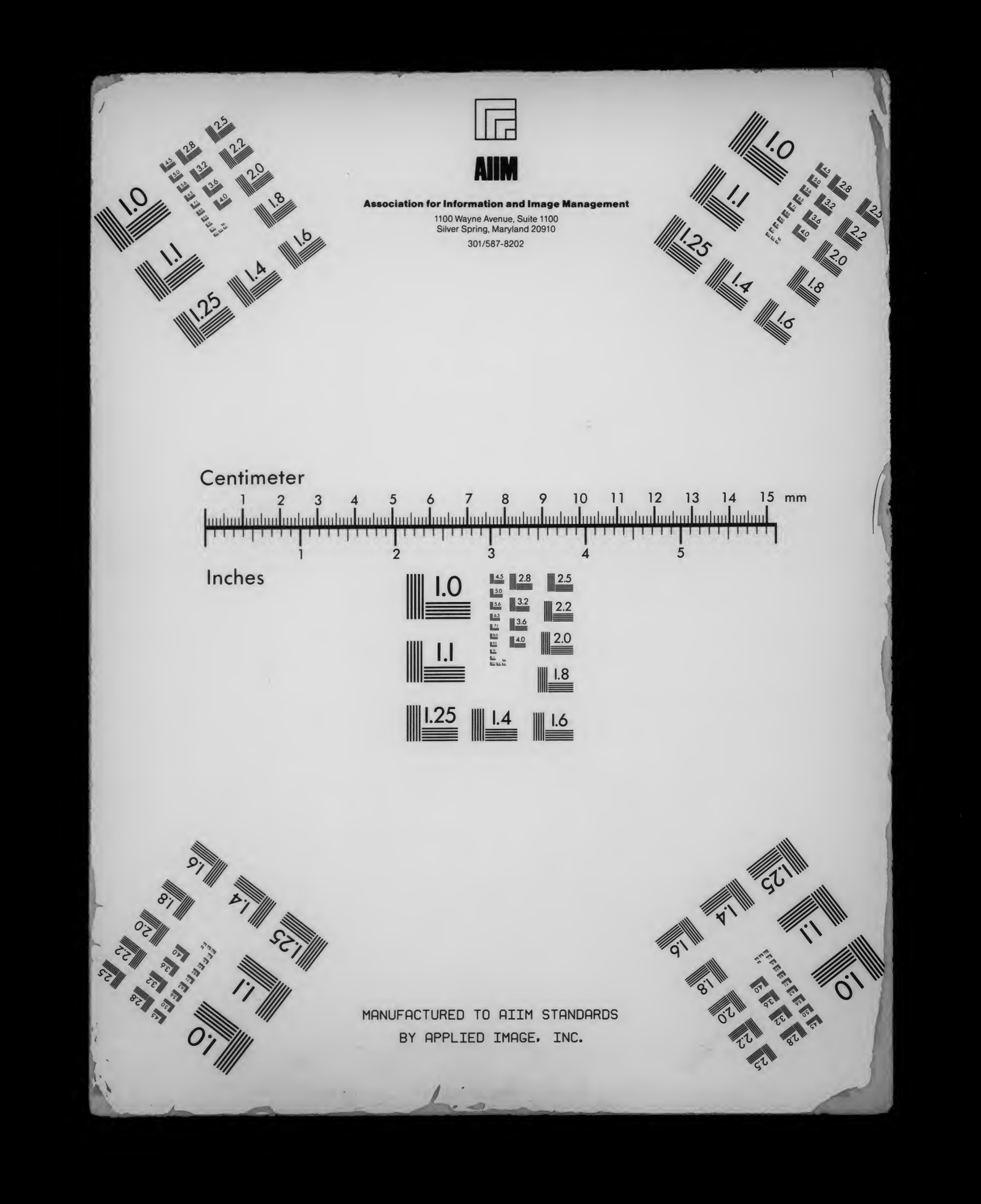
AIIM
Association for Information and Image Management
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202
Centimeter
Inches
MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

SVĚTOVÁ KNIHOVNA ČÍS. 1190-92.

HUS A HUSITSTVÍ V ČESKÉ POESII.

VÝBOR.

USPOŘÁDAL

V. MARTÍNEK.

VLASTNÍM NÁKLADEM VYDAL J. OTTO V PRAZE

Veškera práva vyhrazena.

Tiskem »Unie« v Praze.

ÚVODEM.

Postava Husova a světodějné hnutí husitské vůbec byly vděčným motivem básnickým hned od počátků nového našeho slovesného umění, hned od té doby, kdy Puchmajer, katolický kněz, ale osvícenský Čech v prvé řadě, odvážil se nadšeně apostrofovati postavu Žižkovu, ale ovšem při tom i zdůrazniti svůj osvícenský odpor proti prolévání krve. Básní s motivy husitskými je řada téměř nepřehledná.

Vydává-li „Světová knihovna“ k Husovu jubilejnímu roku výbor českých básní husitských, sleduje tím netoliko zájmy čistě časové, nýbrž i literární: pořadatel nechtěl sebrati básní všech, nýbrž zařadil jen čísla významná, ať uměleckou hodnotou či novým pojetím, přibral i látky obecně husitské, postavu Žižkovu, Želivského, Prokopovu a Roháčovu. A není nezajímavo i v takovém výboru sledovati, jak se projevuje básnická individualita při zpracování stejných látek; už srovnání, jak pojal na

př. Husa Šolc, Čech, Vrchlický, Mužík, Machar, nebo Žižku Puchmajer, Čech, Vrchlický, Machar, ukáže na mnohé zajímavé rysy novodobého vývoje české poesie.

Ant. Jar. Puchmajer:

NA JANA ŽIŽKU Z TROCNOVA.

Kdo zvláště předčí v boji vlastence,
a vlasti slavně poslouží,
ten nesvadlého bobkového věnce
a písně chvalné zaslouží.
Čímž lépe se mu odslouží?
Ó blaze mně, duch můj že toho muže,
an v chrámě živé paměti
se věčně bude třpytěti,
i rekovné i slavné činy může
teď věrnou písní opěti.

Ó, Žižko! první mezi Čechy reku!
Ty hrozný Husův mstiteli!
Cos k slávě vlasti v lítém boje vzteku
těch potřel všech, co hleděli,
by shasnouc zašla v popeli:
Tys důkaz jasný všemu podal světu,
co láskou k vlasti vztrženo
to české může rameno;
i mužstvím tvým (ó bodejž v stálém květu!)
jmě české bylo zvěčněno.

Ha, což to vidím? nač ta Němcův hejna,
ten koní dusot, zbraní zvuk?
Zde statný Odry bydlitel i Rejna,
tu valný horačiny pluk
se s Alp a s Apeninů shluk.
Kam chvátá Maďar, soused švižný Lecha?
Kam cviční nesou Sasíci
i ostrý meč i sudlici?
Ti všichni na odpapežence Čecha
svou mužnou zbrojí pravici.

Už zástup ten se, probůh! do Čech valí,
jak černá mračna kobylek.
Kdož na ty zhoubce, tvé co štěstí kalí,
dá, vlasti! tobě posilek,
a volný oddech, odchvilek?
To hlučné vojsko, ano vztěkem supá,
jak povodeň se rozlije;
co zaskočí, to vyžije;
jich hřmotné koňstvo luka, rolí zcupá;
a valné řeky vypije.

Tu hlas tvůj, Žižko! jako s nebe jdoucí,
všech věrných Čechů povolá.
Kdož mužné ruce, srdnatosti vroucí
a tomu ohni odolá,
co v srdcích jejich plápolá?
Jakž hoří, chtivi na ty cizozemce!
Tys přišel, zhlíd, se postavil,

a šik svých Čechů opravil:
jak vichr plévy rozprášil jsi Němce,
a sebe s Čechy oslavil.

Ty Žatecké až podnes stojí pláně
a Brodské stojí rozhory,
kdes, jak chrt prudký plaché žene laně,
hnal s rekovnými Tábory
ty baby Němce za hory.
Tvůj Žižkov pyšné připomíná Praze,
jak tvář se její vzjasnila,
když Sasy kolit spatřila;
a tím už těžce oddychajíc blaze
dchu volnějšího nabyla.

Teď v Němcích, mstě se za to pohanění,
že Šváb se do Čech vyřinul,
a Hus, Čech slavný, tam kde Rýn se pění,
tak přehanebně zahynul,
svůj praporec jsi rozvinul.
Vy Saské svědčte, Záchebské i valy,
i Rakouské vy pahorce,
jak s vysokého sochorce
tím českým lvem tam chlubně plápolaly
ty pěkné naše praporce.

Tu Sláva jasná hlučnou držíc troubu
a na perutech pověsti,

tvých mužných činův milou letí chloubu
všem světům v známost uvésti
a rozhlasem tě roznésti.
Kde v vojště strašné zahučí tvé jméno,
tam za tím hromem v zápětí
hned strach a hrůza zaletí;
tvým už je jménem vojsko ohromeno,
a než tě zhlídne, v rozvětí.

O Žižko, slavný (k tomu slepý!) reku!
Vždy jako věrná družina
se na tě smálo v krutém války jeku
ač zrádná, Štěstí, ženina.
Kde roveň tobě hrdina?
To štěstí svrhlo Hannibala,
ač slavně potřel u Kany
ty lidohromce Římany:
Tys vždy a všudy, kde se bitva stala,
zbil škodné Čechům Germany.

Tak jasným slávy osloněný bleskem
když domů, světu k závisti,
se s vítězným a hlučným vracel vřeskem,
na milé nesa ratisti
Čech hojné z Němec kořisti:
Jakž radostným tě každý vítal hlasem,
kde který Čech byl vlastenec,
muž, dítě, panna, mládenec!

A bobek tobě vděčná vlasť tím časem
i růže vila u věnec.

Ach, jakž ten věnec, v střevích vlasti brodě,
svých bratří krvís pokropil!
Když potom jsi, vše lidství s sebe shodě,
se zbraně na ni uchopil,
a dost jí žele natropil.
Nač zemanům a mnichům páchals škodu?
A pustě vztěku otěže
hnals na tvrze a na věže?
Čis mněl, že jest to ještěrčího rodu —
zde pověr skrýš, tam loupeže?

V těch rozvalinách, které smělce nutí,
jenž v ně se pustí, k útěku,
cos strašlivého dnem i nocí kutí;
tyť podadí věk od věku
vždy hrozný obraz člověku.
Jak strašně větry šumějíce hučí
skrz ty tvé zhouby paměti!
Tu často v noci slyšeti,
když hrozná v tmavé sova díře skučí,
hu! duchy smutně úpěti.

(*„Nové básně“, 1802.*)

Frant. Turinský:

HUSINEC.

I.

Toť Husinec? — městečko malé tudy v ouvale ryčném?
Tvá to kolébka milá na břehu, mistře Jene.
Buďte mi pozdraveny třikrát, vy vlnky hebounké,
jež stín pralesný sem vede rychlotokem!
Zdeť tedy posvěcená ruka čerpala ke křtu vodičku
a v slovu zbožném tvé silnila týmě slabé!
První úsměch a pláč tu bytí tvé zjevě pozemské,
v srdci rodičky čilé slasti a strast probudil!
Když u kolébky sedíc uspávala svého synáčka,
stunkati ho učila, jméno tatínka zovouc:
O, tu nepomněla: hlas, žeť hlas něžného robátka
zevzní ve dřevním, i v světě někdy novém!
Ach, ubohá! tu nepomněla si: hranicí ne nečestnou
žeť plamenem zvěčněn plod bude lůna milý!
Ach, ani nám popela z jeho kostí v zášti nepřáli!
Rýn tu drahou valný částku do lůna přijal!
Předce jsi náš! Lepší ti chová duše v národě paměť!
Aj, mezi velkými v krásotě čníš veliký! —

II.

„Pojď, panáčku milý! poukaž nám dům a obydlí,
v němž zazřel Jan Hus světlo nebes poprvé!“
„„Jan? — Hus? — Jan? — vy myslíte, co byl před dávnem upálen,
tam v dalekých krajinách odcizen od krajanů?
Lehce to vám mohu říci! jenom tady pojděte za mnou
touto uličkou dál, vzhůru potom zase výš!“ “
„Víš-li, milý synu, proč Jan Hus byl v dálce upálen?“
„„Ach, to nevím!““ — „Také já to nevím!“ —
„„Ptal jsem se již otce;
ještě jsi děcko, mi řek'; přiloživ slova, takto mi řeknul:
Kázalť, což se jiným dlouho nemohlo libit!
Ej, tu domek jeho jest!““ „Ta chatrč?“ „„Ano, vejděte dále!
Tři schody výš! na levo chýžka to jest Husova!““
„Kdož hovoří hlasitou tu řečí, pověz mi, synáčku!“
„„Aj vinopalna tu jest! sousedi sem se sešli!““
„Hanba nevýslovná! Krajané! zastyďte se! hanba!
Vzešla tu sláva a čest! Plačte pro ztrátu její!““

(*„Básnické spisy“*.)

Jan Kollár:

ZE „SLÁVY DCERY".

(II. 90.)

Při tom městě, jako ranní zoře
ruměnec když kryje řeřavý,
viděli jsme popel krvavý
barvit celé Německé to moře.

„Což to," volám, otázky si tvoře,
„což to zase, Bože laskavý?"
A tu rybář jeden všímavý
přišel ke mně, toto odhovoře:

„Ode čtyr set roků, milý pane!
co prach Husův vržen do Rénu,
voda tato červcem tímto plane;

Rén se celý v krev a popel hustí
při Konštanci vedlé Bodenu
a nám krev tu dáví jeho ústí."

(II. 91.)

Paroloď tu zase Milek skoval,
bysme šli té věci na stopu,
pustil v krvavou tu potopu
ji a z moře Rénem vzhůru ploval;

a nedlouho, aj, plamen vyblkoval
od země až nebes do stropu,

který šíře celou Evropu
jiskrami a bleskem naplňoval.

My jsme pouť k té uspíšili stránce,
uzřevše pak obraz hranice,
víme, že jsme přišli do Konštance;

oheň ten prý století tu svítí,
a Rén, moře, řeky, studnice
nemohou jej nijakž zahasiti.

Frant. Palacký:

MOUDROST.

Komuž nebeská věrněji slíbila
v kolíbce Moudrost ochranu laskavou,
a svou stužic mu srdce číší
do svatyní směle jíti dává:

Nepohne nikdy ním Osudů divých
pohled hrozící; ni světa v odporu
celého moc povstávající;
pevně pokoj v jeho srdci sídlí.

Smělou nevinný kráčeje odvahou,
k oltáři chvátal Hus; a milostivé
na tváři jasné tkví mu ještě
úsměchy, k říši kvapíc nebeské.

Ty prach jsi, outlá schráno! I buď tedy
prachem; a duch můj, k Pánu se vyvznesa,
nesvadnulé dosáhne palmy!
Dí, a ve plápolu jest, co fényx.

Hořká se, bratří, vám slza rdí v oku!
Zhoubnou že berlu nad člověkem vina
mračný Osud vítězně náší
tamto v obět krvavou nevinnost!

Do výše pohled! Nezkaleným tokem
plynou z eterské studnice proudové
moudrosti božské, a blaženství
hojně lejí v prsa žížnivého.

Co lesk a prázdná prospěje příznivost
losů pozemských? Tam k nevyváženým
letí radostem duch svobodný,
vzhůru v Olymp se vynášejíc.

Ó kéž nebeských dotknu se blížeji
moudrosti proudů; horlivě, oblažen,
bohům se oddám nesmrtelným,
volně do líry pějíc milostné.

A Múz tajemné krásně se rozvine
hraní, a harfa od boha dotknutá
opět citů do srdce líti
proudy a vděk bude nejživější.

Frant. Lad. Čelakovský:

PROKOP HOLÝ.

Od moravské strany šíře lukami
rozložil se tábor mezi horami,
a v něm Prokop Velký se svými oděnci
čeká jisté zprávy o milém sestřenci.

Jej, když s malou hrstkou s cesty vybočil,
pan Sezima zrádně v lese zaskočil;
lid branný rozprášiv, Racka raněného
odvleci potupně dal do hradu svého.

O polednách posel přijel v pochvaty:
„Nechce Kamenický žádné výplaty;
brž tebe nazýval, otče náš a vůdce,
hanlivými slovy zlotřilého škůdce.

Chce-li Racka míti, nech si přijde sám,
s posměchem tak vece, zdarma mu ho dám.
A když jsem odjížděl, proti všemu řádu
posla tvého vyštval fenami mne z hradu.“

K té řeči na nohy hejtman poskočil,
nad hlavou palcátem vztekle zatočil;
pod nakopenými po všem čele mraky
blesků rozesílá sto žhavými zraky.

Zahřměl rozkaz hněvný, a po táboru
jezdci do rot kvapí, pěší do sboru;
zbraň se v slunci leskne, a dle obyčeje
Žižkova korouhev nade vojskem věje.

Jede hradba vozů řadě ve dvojí,
běda, na koho se oul ten vyrojí!
Z předu jdou cepníci, vzadu pavézníci,
zpívajíce: „Kdož jste boží bojovníci!"

Táhnou roty polem, táhnou roklemi,
a když tmy večerní strou se po zemi,
postihnouti může při jasném měsíci
oko bojovníka v dálce Kamenici.

Blízko u rozcestí leží skalní lom,
nad ním v půdu ráží kořen divný strom,
uschlý vrchol jeho — svadlá lidská hlava,
větve, plody jeho jsou krkavců strava.

Hřmot vozův ohyzdné hosti zapudil.
Mimo jeda Prokop pod se promluvil:
„Žel mi, ujče, tvých tu rozmetaných oudu,
s námi že netáhnou ku přísnému soudu."

Zaklepala hlava, huhle hubenec:
„Nejsem tobě ujec, jsem tvůj sestřenec;
proti příměří mne Sezimovští jali,
tělo v kolo vpletli, hlavu na špic dali."

Hejtmanovi v očích mrak se zahustil,
až koni pod nohy palcát upustil,
pozdvih k nebi ruku na dva prsty h'edí,
a co sobě myslí, jen zlé moci vědí.

Sňali tělo s kola, hlavu se hřebu,
obřady slušného dějí pohřebu;
při pochodních Racka nedaleko lomu
Táboři skládají do věčného domu.

Potom hejtman s kolu špíci krvavou
zatknuv si za lebku nepronikavou,
hnal se s lidem dále v rozbouření lítém,
a již hrad obemkli kolem před usvítem.

Činěn k místu outok dva i tři kráty,
Táborům se stýská těžké od ztráty;
znajíť Kameničtí dobře odrážeti,
není jiné rady, leč je vyležeti.

A když stáli v poli za dvě neděle,
Prokop točí oči k hradu zmrzele;
duch se divě zmítá, msta ho béře krátce,
a vně české země čeká jiná práce.

Svolav setníky své a podhejtmaní:
„Těžko, dí, čekati nám tu na vzdání;
aneb Kamenici zjitra v moci máme,
aneb zde naše moc na věky se zláme.

Zjitra s prvním sluncem vozy strhnete,
k západu se s lidem rychle uhnete,
a tak odstoupíce něco na čtvrt míle
k hradu udeříte opět v nové síle.“ —

Svou radou pak zvláště když je podaří,
chvátá přímo vůdce k svému šípaři:
„Kuj z té špice střelu, bratře pravověrče,
jakous nikdy nekul, ať nechybí terče.“

Po jitru se houfy v pole hýbají,
posměchem je hlučným s hradeb stíhají,
i pán Kamenický s náhradbí se dívá,
že těch sproštěn hostí, srdce v něm okřívá.

Ač tělo bojovné podál odstalo,
svou však velkou hlavu blízko nechalo.
Pode starou hruší, Prokop spouští kuši:
„Hej, pane Sezimo, poruč bohu duši!“

Padnul — proudem krve žití vyvřelo,
přestalo již chase býti veselo,
ano v sloupech prachu a ve chumlech kouře
zpět v novém se vzteku přivaluje bouře.

Hřmí, a trou, a boří děla, houfnice,
ke hradu se tisknou kopí, sudlice,
a než půl dne přešlo, Táborové jaří
v Kamenickém zámku krutě hospodaří.

Sezimovo tělo ční tam nad lomem,
záře z hradu svítí ještě nad borem,
kudy roty táhnou dál na Rakusice:
„Kdož jste bojovníci boží“ zpívajíce.

(*„Ohlas písní českých“.*)

Jan Er. Vocel:

ČERNÁ ZEMĚ.

Na jezeře vítr houpá
vlnu za vlnou,
vlny pějí píseň smutnou
dlouhou, jedinou.

Z mračna v temný blankyt plyne
hvězda za hvězdou,
posýlajíc odlesk s nebe
na vlnu černou.

Do jezera lesků hvězdných
s hůry kapalo,
jak by samo nebe slzy
do vln plakalo.

Postavy dvě přicházejí
tichou nocí sem;
zastaví se — hle, teď klekly
na tu černou zem.

Dlouho, dlouho poklečely,
snad se modlily —
Tvář teď kloní — snad tu černou
zem políbily.

Země jim to jistě drahá,
neb ji hrabají,
nahrabenou políbivše
v ňádra schovají.

Ejhle, na nohy se zdvihly
postavy tmavé,
helmy smekly, ku nebesům
pnuly zraky své.

Vítr kadeří zahrává —
luny temný břesk
bledé líce mužů líbá,
líbá slze lesk.

Opět na kadeře kladou
černé přílbice,
a teď rázně podaly si
pevné pravice:

Pěstí železných podání
ticho rušilo,
jakoby kladivo hrůzy
ve zvon vrazilo.

Vítr hučí, vlny bouří
stráž se blíží sem —
postavy však opustily
černou — svatou zem.

(*„Meč a kalich“.*)

SBĚH.

Po náměstí Staroměstském
chumelí se lid —
Ticho zástupem však vládne,
hrobový co klid.

Proč tak lidstvo slze roní,
pěstě zatíná?
Což to mužům zuby vztekle
do rtů zatíná? —

Tam uprostřed lidstva davu
stojí z Chlumu pán,
vypravuje, jak byl spálen
drahý Mistr Jan.

A když on a Václav z Dubé
koženců svých lem
odhalivše, vyňali z nich
onu černou zem:

tu se ticho rozbouřilo
v strašný pláče jek,
do pláče pak veškerého
zařve pomsty vztek. —

Mužové dva jen v té bouři
pražské chudiny
stáli, jako vlnou rvané
němé skaliny.

První černě zakuklený,
ledový co mrak;
pod kloboukem blýská se mu
děsných očí zrak.

Klobouk hlouběj v čelo tlače,
kráčí hbitě dál,
za ním strašný pes se vleče —
byl† to Václav král.

Druhý tichý muž tam stojí
v kroji slovanském,
hlavu níže kloně, hledí
na tu Pražskou zem;

Při tom jílec meče drtí
svalovitá pěst,
vojína až z rozjímání
zbudí jílce chřest.

Hlavu plnou hněvu zdvihna
plaší z duše sen —
Pod přílbou, hle! září hrůzně
jedno oko jen.
(*„Meč a kalich“.*)

J. V. Frič:

MISTR.

Jan Hus; ten jest a zůstane nám heslem,
to jméno nás i z hrobů vyvolá;
dým valí se a plamen plápolá —
to naše hvězda, plavci, hněte veslem!

Dusíte nás, vy sovy, a my pějem;
Kostnickou hranici či zříte tam?
To světlo rozžehli jste sami nám —
nuž divte se, že za tím světlem spějem!

A pozdě přijdem-li, najdouce všude
jen pusté ticho, bratří — na co lkát?
Hrabme se v půdě — tu nám nechal kat —
i svatá půda ta nám drahá bude.

I vám teď bude drahá! V pekla s vámi!
Katujte, mučte, duste, palte nás —
nám z plamenů těch pěje Mistra hlas —
a padnem-li, vy propadnete s námi!
(*„Odkaz“.*)

ROHÁČ Z DUBÉ.

Opustil nás světů pán,
padnul tábor u Lipan;
ještě však, jak bůh na tróně,
sedí Roháč na Sióně.

Oj, Sióne, sloupe náš,
zdaž ty vrahům odoláš?
Poslední ty skálo naše,
padneš-li, zdrť satanáše!

Zbroj se, bratře Dube, zbroj,
již se blíží zrádců roj! . . .
Roháč na cimbuří sedí,
s pýchou dolů k zrádcům hledí.

„Ajta, strýc můj z Pirkštejna,
známá zmije prodejná,
přitáh' na mne s antikristy!
No, ten svede šturm as čistý.

Toť pak svolal celou zem
na mne nebožáka sem;
děti! dobrý boj tu máme,
dokažme, že bít se známe!

Bratře Výšku, v předhradí
ať se střelci seřadí;
Jelínku, hleď v pravo k boku,
mají-li chuť do útoku.

Ty, Jeníku, v levo hleď —
je tam sic dost příkrá zeď;
však z těch stran se právě může
zrádcům dobře vyprat kůže.

A ty, Čapku, jdi radš spat,
chceš-li zase utíkat,
chceš-li však svou čest zachránit,
můžeš zadní fortnu bránit.

Já sám, jak se schýlí den,
podívám se na ně ven;
pana strýce vyhledám,
cepem mu tam *salve* dám.

Lide, teď se k dílu měj,
každý boží píseň pěj,
mistře, podej nám krev páně,
ať se posilníme na ně!"

V tom pozazněl celý sbor,
až zasténal vrchol hor;
nebe zbraní zvuk proráží,
z dálky vrahy už poráží.

„„Vzhůru, kdo je český syn,
s nebe sstoupí hospodin,
horu Sión bude bránit
a své věrné syny chránit." " —

První útok zkusil vrah,
jakby k stěnám házel hrách;
jako hnilky dolů letí
antikrista sluzi kletí.

Hasnoucího slunce zář
Roháčovu líbá tvář;
dlouho Sión ozařuje,
těžko s ním se rozlučuje.

Nad svatyní prapor tkví,
v krvi kalich tam se stkví:
tomu vstříc teď smutně kyne,
pozdraví ho a pak zhyne.

Roháč vstane: „Teď je čas!
chudino má, meče tas;
hlasy dole utichují,
snad si vazy napravují.

Za mnou, ať se otužím,
pozdravím je oružím.
Pane Ptáčku, mnoho štěstí!"
Již si k strýci cestu klestí.

Před Roháčem kráčí strach,
kam jen vzhledne, padá vrah.
Noc již přešla, jitro svítá,
Roháč ještě cepem vítá.

V tom naň zvolá známý hlas:
„Ustaň! Což tě bere ďas?
Odpočiň si, lve Roháči,
jsi už zlapen v kleci ptačí."

Roháč spočne na chvíli,
hlavu k mluvci nachýlí:
„Hrom tě popal! Tys to, Janku?
Tak mi chráníš zadní branku?

Nač tu děláš křik a hluk,
co mi statný mateš pluk?
Věru nevím, vzteklý Čapku,
rozumu-li máš jen kapku!" —

„„Zticha, pane Rohatý,
my již nejsme ty a ty!
Pohleď jen k své dračí díře,
jak tam psy tvé oheň zžíře.""

Roháč zvedl zraků svých,
zhledl Sión svůj — a ztich';
hrdý Sión požár zžírá,
pod rumy mu lid umírá! . . .

„Ještě pěješ, lide můj?
S tebou skončím život svůj;
s tebou umru, lide stálý,
nechť se hrad i na mne svalí."

V tom se stihl divý smích,
lev se cítil v okovích . . .
hrůzou, žalem unavený,
klesl — smyslů pozbavený.

*

K Praze hnul se Ptáček pán
a s ním zrádný Čapek Jan;
na voze pak spoutaného
vezli smyslů zbaveného.

Již je vězeň dostaven,
a než druhý vzejde den,
visí Roháč nezhrožený
na mučíři natažený.

„„Pověz, pane Dube, nám,
zač pomáhal ďábel vám?
Kolik duší jste mu dali,
kde se druzí poschovali?

V kalichu co dal jsi pít,
že se tě tak držel lid?
Čím jste lůzu zčarovali,
že vždy pro vás bojovali?

Připalte mu trochu bok,
pak nám sdělí každý krok.“ “
Bok mu pálí, zlámou ruky,
Roháč mlčky snáší muky.

„Mistře kate, špatně's táh',
mám se tu jak v rajských snách . . .
Vzácní páni, málo hřeje;
Roháč se těm hračkám směje!“

Vzácné pány pojme vztek,
z kata prací pot už tek';
darmo vtip a namáhání,
samých pánů pomáhání.

Dub je tichý jako hrob,
těší se jen z pánů zlob.
„„Dost! Nač se tu namáháme?
Vždyť ho viset uhlídáme!

Sejmete ho s mučíře,
statečného rytíře,
do rána ho opatrujte,
k houpačce ho připravujte.“ “

A než třetí vzejde den,
Roháč již je vyveden.
Sigmund král se z okna dívá,
Roháč, spal sic dobře — zívá.

„Mistře kate, pozor dej,
o mne malou starost měj,
ale o tebe mám strachu,
že s té výšky slítneš, brachu!“

Slunce vzešlo, — první zář
Roháčovu líbá tvář;
tomu vstříc teď smutně kyne,
pozdraví ho a pak — zhyne!

*

Zhynul věrný Čechů syn,
usoudil tak hospodin:
Sión, chudých útočiště,
obrácen je v spáleniště.

Dávno shnil ten statný rek,
ještě však po mnohý věk
chudý lid se dal do pláče,
když si vzpomněl na Roháče.

(„*Odkaz*“.)

Jan Neruda:

V ZEMI KALICHA.

Jinde-li slunce je — u nás je sníh,
jinde-li vánek jen — bouře nás střásá,
zvoní-li po celém světě jen smích,
zoufalá bolest nám srdce až drásá.

Bože, co's nasil trpkosti do této naší země!
Ztrpklý je širý ten náš kraj, ztrpklé je všechno plémě,
trpce lid žije v palácích, trpko se dýše v chýši,

trpká je naše ornice, trpké je víno v číši.
Trpká je sláva po otcích, přetrpké vzpomínání,
trpká je naděj v budoucnost, že až se hlava sklání,
trpce zní píseň národa, trpce vše slovo naše,
trpké jsou kletby z našich úst, trpké i otčenáše.

Věru, nemohla snad ani jinde povstat báj ta truchle krásná:
Kdesi v temné hloubi lesa kaplička prý stojí jasná,
kaplička prý bílá, se křížovou lodí,
Kristus pán mši svatou denně číst tam chodí;
zvonek sám mu zvoní, vítr píseň duje,
když pán Kristus denně sebe znovu obětuje.

Ach, vždyť nemohla ta báje jinde povstat skor,
nežli v kraji, kde se denně naděj s smrtí snoubí,
v zemi trpké, jižto tvrdý kámen hor
jako kalichem by kol do kola vroubí.

(„*Zpěvy páteční*“.)

VE LVÍ STOPĚ.

Byl podvečer. My v poušti, na oasy kraji.
Tak ticho kol! I Arabi, již jindy bujně hrají,
dnes mlčí schouleni! jak teskný zjev!
„Co je vám, muži?“ — „Pane, zde byl lev.“ —

„Že lev? A kdy?“ — „To, pane, těžko říci,
snad dnes, snad před týdnem, snad před měsíci;
však jisto jest: sem spěla jeho chůze —
snad cítíš, kraj jak po něm ztrnul v hrůze!“

k necítil bych! Vždyť jsem z české země.
Ten divný strach, ten promluvil již ke mně:
Kdy nejbujněj jsem vykročil si, v ráz
až k srdci zasáhnul mi náhlý mráz.
Jak by se kolem skalné hory ptaly:
„Co v zemi obrů chceš, ty muži malý?“
jak udiven by pohléd na mne kraj ten němý.
„Jsi sláb — přespříliš sláb jsi na mne, českou
zemi!“

Pout tiži cítíme a jsme přec na svobodě —
strach běží po lidech, mrak běží po přírodě,
zpěv před větry se naposledy zdvih'
a odletěl a kdesi v modru ztich'.
Vždyť i v ta šerá vlků našich hejna
se zabořila plachá bázeň stejná,
ač věčný hlad je rve a krvežízeň mučí,
ke skále tlačí se a jenom psovsky skučí.

Jak na poušti, kde lev si lehl polem,
po širých Čechách teskno dýše kolem.
Jen jednou krajem tím šel národ lev,
jen jednou, před dávnem hřměl jeho řev,
a sama země slouchá s zatajeným dechem,

zda hrůzný hrom ten nevrátí se echem,
a co kde dýše, choulí se v své skrýši
a s chvěním cítí: Jsme zde ve lví říši.

(„*Zpěvy páteční*“.)

Adolf Heyduk:

U HUSOVA DOMKU.

Nad Blanicí město velikosti dlaně,
ale hlava hoří, vzpomenu-li na ně.

Hlava hoří, pálí, srdce v žebra buší —
rád bych tady zpíval žal ukrytý v duši.

Rád bych tady dudal třeba věčné časy,
ač mě čelo pálí, ač mně vlhnou řasy.

Rád bych tady dudal před prostičkou chatou,
s rozboleným srdcem, s duší smutkem jatou.

Rád bych tady dudal věčně na své dudy,
vždyť jsi naší chloubou, horský domku chudý.

V tobě český otec v loktech syna choval,
jenž za Boží pravdu život obětoval.

Ty's byl, mistře Jene, učiteli davů,
kterému půl světa uklání teď hlavu.

Mistře Jene z Husi, labuti Ty zlatá;
září Tvou je všecka česká země jata.

Zarostl jsi v srdci zemi té i v hlavě,
to dvé nepovolí věru žádné vřavě.

Odtud Tebe, Jene, topory ni meči
vojska nevytepou v nejkrutější seči.

Ani nevytepou, ani nevysekou,
nechať do jednoho k popravě lid vlekou.

Kde by mečů vzali, kde by seker měli,
kdyby Tě z všech ňader vysekati chtěli?

Nechať šípali by z tisíceré kuše,
navždy budeš pýchou každé české duše!

A nechť stříleli by sterými v nás kusy,
navždy budeš zářit v Čechách, Jene z Husi!
(*„Zpěvy pošumavského dudáka“.*)

JAN ŽELIVSKÝ.

1422.

Radnice stojí
v starobném kroji
před Týnem;
v radnici studna
rudne však u dna —
divno všem.

Sem rada mstivá
Jana z Želiva
vlákala;
pad' z vůle vraha,
zděšená Praha
plakala.

V noci, jak sova,
Hynek z Ostrova,
ďáblův syn,
zval pány v radu;
šli vrátky v zadu
na zlý čin.

Při radním stolu
shodli se spolu:
„Zahyň dnes
se svými many
od Sněžné Panny
mistr kněz!“ —

Šla blána lstivá
k Janu z Želiva:
„Nechtěj dlít;
v úzkých jsme tady,
rač nám své rady
udělit! —“

„Mistře můj drahý,
jdeš mezi vrahy,

znám jejich vděk;“
tak — hlava bystrá —
varuje mistra
Vilémek.

„Hašek a druzi
divnou k té schůzi
strojí věc,
znáš-li jich zradu?
Nejdi dnes v radu!...“
„Půjdu přec!

Sivé mé skráně
jsou v rukou Páně,
nech mne jen!“ —
V léčku šel zradě,
spoután byl v radě,
než byl den.

„Co chcete, tmáři?“
„Zhubit tě, lháři,
už jsi jat,
běs v tobě vězí,
bouřlivý knězi —
budeš sfat!“ —

K studni ho vedli:
„Modli se, nedli,
marný hněv!
Chystej se, kate,

z šíje ať klaté,
tryskne krev!

Bouře kdo množil,
uzrál, by dožil;
hlavu schyl,
však bys nás brzy,
svůdníku drzý,
vyhubil!“

„Za lid, jenž v právu,
rád složím hlavu
na špalek;
vy však, ctní páni,
své dáte za ni —“
a Jan klek'.

„Neprosím hlavy,
národ to spraví .
s vámi hned;
věz, Hašku lstivý,
Bůh činí divy! . . .“
Hašek zbled'. —

Kles' sluha boží,
lid však se množí;
ze všech stran
k radnici pílí:
„Kde je náš milý
mistr Jan?“

U vrat se staví
zjitřené davy,
roste hněv:
„Za skráně svaté
svoje nám dáte;
krev chce krev!

Ej, rado běsná,
odplata děsná
stihne vás;
úskok i hanu
na milém Janu
ztrescem v ráz!“ —

Nemaje hráze
hněv těkal v Praze
uzdy prost;
k děsivé hrůze
z té radní schůze
rost' a vzrost'.

Ondy vzdor ctnosti
Vilémek v zlosti
topor chyt':
„Stali mi druha,
pomstím se ztuha,
zapru cit!“

Sekeru jímal,
výše ji třímal,

hněvem hnán:
„Vzchopte se, braši,
chceť pomstě naší
nebes Pán!

Spěš, lidé boží,
ďáblovo hloží
rvi tvůj hněv;
mař pány z rady,
skokem jak hady
maří lev!“

Sekyrou blýskal,
chroptěl a výskal:
„Sem jen, sem!
Či si dáš vrahy,
lide můj drahý,
týrat zem?

Rychtář i radní
konšel, vše padni
smrti v plen;
vidíš? chtí zpátky
zadními vrátky
prchnout ven!

Nedovol tomu,
aby šli domů,
zhub je, zab,
ať třeba kleká,

pláče a heká
zrádný rab!

Pohleď —" a z davu
Janovu hlavu
zvedá výš —
„dotrpěl v muce,
tuž svoje ruce,
msti se již!

Do boje, v srážku
štval jsi nás, Hašku,
jako chrt;
hněv, tak se stává,
za jednu dává
sterou smrt!"

Není již klidu;
pražskému lidu
vládne vztek!
Janovu hlavu
přednáší davu
Vilémek. —

Zrada je zbita,
pomsta je syta
ven a ven,
Hašek, zdroj zmatku,
bez cti a statku
prohlášen.

Lid však zřel trudně
do radní studně
na vodu;
sťalit mu páni
Janovou skrání
svobodu.

Posavad zdola
tajně to volá,
jak dí zvěst:
„S bezprávím v boji
sílu má dvojí
česká pěst!" —

(„*Bohatýři*".)

Václav Šolc:

MISTR JAN.

V Kostnici u mnichů bosých modlili se, sněmovali;
kněží, mistři, biskupové, prelati a kardinali;

všechny světlé písma hlavy jedním proudem tady září,
i sám císař s zlatou skráni zasednul si při oltáři.

Mistr Hus též s pravdou zlatou jede k tomu sněmování,
a s ním Chlum i Duba statný, rytíři a jiní páni;

za ním jak vlk za beránkem Paleč s traktáty se loudí:
„Ej, kacíři, Betlemito, sláva se ti přizačmoudí!"

V Kostnici u mnichů bosých odzpívali, odzvonili
a z vězení mistra Jana před synodu postavili.

Mistr svoje sady hájí jako anděl nebes bránu,
že až klenby pravdou zvučí chrámového velestanu:

zlobu hanbí, lež poráží, zlaté roucho trhá s pýchy,
úskok víže, klam zavádí, ctnostmi káže světa hříchy.

Však na klenby hluk doráží jak reptání Israele.
že se kříže kolem chvějí a probouzí spasitele,

Kněži křičí, mistři klnou a preláti hlučí stále:
„Na hranici, na hranici! antikriste, beliale!"

U dveří pak tlum bosáků k nebesům své ruce spíná
a ze svého breviáře k pomstě volá Hospodina.

Lid pak v prachu země kleče svatým křížem znamená se,
aby slovem kacířovým nepostrádal na své spáse.

A tak v hluku tom se stápí mistra Jana slova svatá
jako v černém mraku bouře jasných nebes světla zlatá.

A již ortel od oltáře, kletba již je prohlášína —
ve výklenku Paleč kleče slaví jméno Hospodina.

*

Při jezeře za Kostnicí divný plamen vzhůru hoří,
divná slova ve vzduch píše a obrazy hrozné tvoří:

rudé meče, jakby v srdci lidskou krví ukalené,
palcáty i vozův spousty, cepy na zbraň vymrštěné,

hradův rumy a měst pouště, ve svatyni loupež, vrahy
a jak srdce rozvášněné — krví psaný obraz Prahy;

a pak tváře se zápalem i s vražedným bleskem hněvu
i s tou svatou nebes září modlitby a chvalozpěvu,

národy jak zvěř po skrýších ulekanou hlasem hromu
i tu nikdy ustrašenou chvějící se hrůznou Romu.

Kolem hroznych obrazů těch jiskry divná
slova hází,
rudá slova žhavý praskot vzduchem k nebi
doprovází:

divná slova jako lidu nešťastného naříkání,
jako z dola temných šachet žalostivé umírání,

divná slova jako kletby nebes klenbu stí
a zas jako píseň svatá vítězstvími hlaholící. —

Při jezeře za Kostnicí divný plamen rozdmýchali,
zlato pravdy čistili v něm a meč války ukovali.

Při jezeře za Kostnicí divný plamen roznítili,
mistr Hus v něm upálený — do Čech z něho
jiskry dštily.

(*„Prvosenky“.*)

Svatopluk Čech:

DVA ZVONY.

Dva zvony visí pod Petřínem,
dva věrní druzi mnohý čas,
nad marianským vzlétá týnem
tři staletí jich velký hlas,
jej opětují stráně kolem,
on mocně duní širým dolem
a plní Prahu zpěvem svým;

však naslouchá-li bystrým sluchem,
zvuk proznívá těch zvonů ruchem:
Hus, Hus, Jeronym!

Mnich bosák obraz matky boží
kdys před vítězným vojskem nes',
a svaté panně za podnoží
vzdor lidu kacířského kles',
na popravišti strašným soudem
krev odbojníků tekla proudem,
a znovu v Čechách vládl Řím;
meč břitký s ohněm vyplel sémě,
jež zasili v prsť naší země
Hus, Hus, Jeronym!

A řád, jenž zažeh svaté hněvy,
zde vyvolil si byt a chrám,
v něm spasný obraz rajské děvy
nad oltář vztyčil k modlitbám
a za slavíky štíhlé věži
ze staré kaple bludných kněží
dva zvony vyrval ssutým zdím,
dva zvony, s nichžto vyhlazena
zlá dvojí líc, dvě kletá jména:
Hus, Hus, Jeronym!

Tak sám ten arcikacíř dvojí,
jenž chystal pravé víře zmar,
měl nyní slavit v novém kroji

pád bludařství a církve zdar.
Než poprvé když v bytě novém
zpěv jejich zazněl zvučným kovem,
tu mnichy zděsil pekla šprým.
Jak výsměch vzdorný v jejich cely
ty zvony nepodajné hřměly:
Hus, Hus, Jeronym!

Hned snešeny jsou zvony s hůry,
a vytržena srdce z nich,
i přelity jsou v nové stvůry,
jež vykropil a žehnal mnich,
kol vryta do nich zbožná slova,
šperk svatých znaků, jména nová —
kříž zvítězil nad čarem zlým.
Již nezaznělo s hůry divě,
již umlklo na české nivě:
Hus, Hus, Jeronym . . .

Leč nikoli, v tom kovu starém
přec vytrval i starý zvuk,
a pod vnuceným cizím tvarem
bil tajně dávný srdce tluk.
Jej nevytiskla z věrných zvonů
moc exorcismu, svatých konů,
on pod útlakem pouze sdřím',
a duším věrným v jejich znění
vždy duníval jak dálné hřmění:
Hus, Hus, Jeronym!

A teď jej slyší tisíc uší,
těch družných zvonů pravý hlas,
jenž z mrtvých srdcí k živým buší
jak mučeníků svatých vzkaz:
Jak zvonům nám, i lide, tobě
sok vyrval jaré srdce v zlobě,
znak cizí údům vtiskna mdlým,
byls přelit v nástroj svého vraha,
z úst vyrvána ti jména drahá:
Hus, Hus, Jeronym.

Však nechať tebe přetvořili
všem zemím v pohrdu a smích,
přec v mošně žebrácké ti zbyly
dva skvosty vzácné předků tvých;
ať svalili tvůj Sion v rumy
a zdeptali tvé smělé dumy,
tvé bible vmetli v žár a dým;
vždy tajně choval's pravdy žízeň,
s níž podstoupili ohně trýzeň
Hus, Hus, Jeronym.

A druhý odkaz, klenot ryzí,
to milý hlahol rodných slov;
nechť přeléván ve tvary cizí,
jím stále zvonil český kov.
Ó, chraň jej dál jak záři oka
před úskokem a zlobou soka,
vždyť rosteš, vadneš, hyneš s ním —

stůj v boji zaň, jak tvrdá skála,
jak dvojice ta velká stála:
Jan Hus, Jeronym.

Je trudno kol, na nivy naše
voj stínů slaví smutný vjezd,
a mraky šeré halí plaše
nám dvojici těch jasných hvězd.
Teď prapor světla lichá tříseň,
a s ostychem jen volí báseň
o řeči rodné sešlý rým —
Pryč, péro chabé! — — Náhle ke mně
hlas dálných zvonů donik' temně:
Hus, Hus, Jeronym:

Ó, nebe, rozhluč uraganem
těch zvonů rety kovové,
ať znovu svatým ohněm vzplanem'
v jich staré písni hromové,
ať v čela vrátí hrdé vzdory
a zápal shaslý v chabé zory,
ať sílu pažím vdechnou mdlým,
ať k novému se vypne vzletu
duch český, z něhož bleskli světu
Jan Hus, Jeronym!

(*„Jitřní písně"*.)

KOSTNICKÁ DUMA.

Již pod korunou s pekelnými znaky
Hus připjat na osudném kůlu pní,
a bezděky v tu chvíli jeho zraky
v dál zaletěly s tužbou poslední.
Přes valný dav, jenž čeká jeho skonu,
i přes Bodam, za města věžemi
se modrající, hledá stranu onu,
kde nechal vše, co draho na zemi,
kde zrodil se, a vedl život celý,
svůj boj za pravdu veliký a smělý.

Ten okamžik mu zastřel zapomněním
vše přítomné: i dav i strašný kůl
i blízkou smrt — a teskně blahým sněním
běh žití celého se před ním snul,
řad obrazů, jež střídaly se v mihu:
krov chaty známé u pat Šumavy,
žák v dumě schýlený nad svatou knihu,
let junných svízele i zábavy,
pak mistra ohnivého práce, snahy,
a svatý Betlém, nade všechno drahý.

A rázem vnitřnímu se kmitlo vidu
sto milých tváří, přátel z domova,
i nesčíslné vroucí oči lidu,
jež roznítila slova mistrova
tam pod Kozím a Krakovcem, když hlásal
jim pravdu boží v ryzí čistotě,

s ní liché cety farisejské střásal,
chtěl víru pravou v skutcích, životě,
a z nepravostí hlavy kněžstva vině
láj svatokupců mrskal ze svatyně — —

Z těch dum jej budí pokřik: „Slušno není,
by tváří k východu mřel ďábla druh!"
Hned kůlu obratem se pohled mění:
Již město s jezerem, hor slunný pruh,
za nimiž v dálce Čechy tušil, mizí;
znik' s hrstkou krajanů též věrný Chlum,
jenž sem ho provodil. Jen tváře cizí
teď před Husem se tísní v pustý tlum,
jimž z nelítos ných zraků záští plane
neb tupá chtivost děsné podívané.

I kraj ten západní, kam nyní zírá,
ni jedním vlídným zjevem nekmitá.
Nad Gottliebenem smutný mrak se sbírá
a věž tam chmurně trčí dvojitá,
jež mistru připomíná všechnu muku
ve strašných žalářích a tíze pout
i v církevního sboru vzteklém hluku
až po nedávný v kathedrále soud,
kde potupně ho svlékli s kněžských šatů
a s kletbou odevzdali v ruce katů.

I teď ho zevšad proklíná a tupí
to cizí moře vlnících se hlav,

an v strmou hranici kol něho kupí
výš, výše dřeva divých drábů dav —
již plane pochodeň — V tu jednu chvíli
jej ledným dechem objal smrti děs,
šij vzpřímená se na mžik těžce chýlí
a zatemnělý pohled k zemi kles',
tam, kde se řetěz kolem nohou vine
a bičic pod ně smolnou otěp šine . . .

Ruch nenadálý nastal v lidstva shluku
a s břeskem trouby blíž se nesl šum;
i katan s pochodní vztáh' nazpět ruku.
Hle! maršál říšský dělí cvalem tlum
a pyšnou brůnu před hranicí staví.
Teď berlu skvostnou nad zástupem zved'
a slavným hlasem odsouzenci praví:
„Vzkaz milostivý nesu naposled:
Blud odpřisáhni, kajícně své čelo
před církví skloň a spasíš s duší tělo!"

Stín rázem rozprchnul se mistru v čele
a v jasných skrání prudkém posunu
jak vítěz laury zlaté, hrdě, směle
vznes' papírovou s ďábly korunu:
„Jak dříve stokrát, odpovídám znovu:
Já přišel Písmem za svou pravdu stát,
ne podrobit se lidských mocí slovu,
bych pravým zval, co velí pravým zvát:

mou pravdu nezkláli, jen tělo zdrtí
a život ve lži byl by ducha smrtí."

Tu páni tleskli, drva praskajíce
kol kolem vzplála, rozvalil se dým;
jen povznešená k nebi jasná líce
dál vyhlédala vírem plamenným,
zpěv mistrův zbožný ozýval se ještě,
až náhlý vichr do tváří mu vmet'
tu výheň šlehající, jisker deště,
a navždy ztišil blahozvučný ret,
i zkojil v nitru svatou pravdy žízeň,
jež překonala všechnu světa trýzeň.

*

Vše dávno minulo, i orkán slavný,
jenž z Husi muk se nad Čechami vznes,
vše změnil, smet' duch času neúnavný —
co dnes nám zápas věroučných thes?
A přece když vod zelenavou hlatí
z Čech poutník plyne k výspě Kostnické
a před ním starý dóm, jejž západ zlatí,
vzplá jako vidmo záře mystické,
tu v cizím, všedním na palubě ruchu
bouř citů, myšlenek se zvíří v duchu.

V žár ohromný se dómu věž ti mění
a velebná v tom žáru skví se líc,
rtem mučennickým v naši vřavu denní

vzkaz věku dávno minulého hřmíc:
„Zas bouře hřmění zmítá času lodí —
buď žádost pravdy jejím kormidlem!
Jen ta nechť kroky mého lidu vodí
a v neochvějném srdci hoří všem,
zář pravdy nezhasí, kdo lidi zdrtí,
a život ve lži horší byl by smrti."

(*„Doplněk veršů"*.)

HUS.

V čas velkých dějů někdy národ celý
své duše vzlety v postať jednu vtělí;
ta vyrůstá pak obrem z jeho středu
a září nad ním v širou světa dál,
ku slávě před ním jde jak oblak skvělý,
jenž lidu Bohem zvolenému plál,
a nechť jej sudba srazí v noc a bědu,
vždy hvězdou z dálky kmitá jeho hledu.

Tak před věky Hus vyvstal naší zemi
a jeho duch s ní zůstal časy všemi:
Ač rozdeptána jeho setba v mále,
i jméno jeho rváno z pamětí
a knihy tlely v skrýších, lidu němy,
přec nad Prahou i v temnu staletí
zrak viděl národů všech blíž i dále
stín jeho velebný se vznášet stále.

A sotva české vzpřímily se vazy
v dech májový, jenž dlouhé odvál mrazy,
Hus ve vítězné záři opět vzplanul
nad všechny balvany a stráží dav,
nad všechen rmut, jímž zasuli jej vrazi —
zda vzpomínáte, druzi sivých hlav,
těch citů vichoru, jenž duší vanul,
když před vámi zjev Mistra prvně stanul?

Jak stál tam v cizí nepřátelské dáli
sám proti církvi veškeré a králi,
sláb, vězeň bídný, proti světu všemu,
ve klateb přívalu, jenž vůkol hřměl,
leč jako moře hněv od pevné skály
od mysli hrdinné se odrážel,
an tělem vydán přemocnému sněmu
svým duchem silným klidně čelil jemu.

On hledal pravdu, smysl písma ryzí,
chtěl s jeho podstaty smést šlaku cizí
a směle trhal sítě Antikrista,
jenž s neřestí se zmocnil svatyně,
ne ve slov hlaholu, jenž v prázdno mizí,
ve skutcích víru hlásal jedině,
a v žití vlastním jeho bytost čistá
šla světlým vzorem po šlépějích Krista.

Vstal po něm celý národ v hrozné síle
svět cepem vítězným k své noze chýle,

leč nad tu bouř, jež v obdiv duši chvátí,
nad vítězství, jež budí vnuků žas,
toť našich dějin nejslavnější chvíle,
když v kletby sboru zazněl Mistrův hlas:
Moc nižádná, jen důvody mě zvrátí,
za pravdu poznanou chci život dáti.

V tu chvíli zatřásla se do základu
věž nebetyčná žulového hradu,
v němž tisíc let slov mrtvých poutem spjatý
jho nesl otrocké duch Evropy;
v ráz volný, svědomí jen bera v radu,
stál bez bázně před svými pochopy,
a požár tvou, ó Huse, mukou vzňatý
byl zároveň dob nových úsvit zlatý.

Zda's kacíř byl či církve sluha pravý,
náš nedbá čas; věr minul zápas dravý.
Díl tvého učení tkví v cizí straně,
z úst předchůdců jsi přejal mnohou zvěst —
však i kdo nejníž' tvoje dílo staví,
vzdát musí reku přesvědčení čest,
jenž za své zásady šel odhodlaně
v boj s celým světem a dal život za ně.

A kdo je Čech, ať v kterémkoli voji,
zda nemá vděk pro žhoucí lásku tvoji,
s níž lidu svému vyvstal's na obranu,
když snížen byl ve vlastním domově;

tys ducha praporem jej vedl k boji,
až strašný mlat pak v ruce slepcově
šik zhoubců odrazil, jenž v naši stranu
spěl hrabivě přes hroby Polabanů.

I rodnou řeč, jíž's bratřím pravdu věstil,
jak's miloval ji, tříbil, snažně pěstil!
Tys živým dechem, jak z úst lidu vane,
knih jazyk prodchnul, jeho rozvoji
svým bystrým umem novou dráhu klestil;
co chránilo nás v pohrom příboji,
co vzkřísilo nás — : české slovo psané, —
tvůj nad ním jasný duch až dosud tane. — —

Hus! Dokud žádost pravdy bude ctěna
a hrdinná v ní stálost velebena
a duch pro lidstva očistění vzňatý,
a k duchovní se pnoucí svobodě:
hřmít bude světem sláva toho jména!
A věčně žije ve svém národě,
se srdcem českým nerozlučně spjatý,
náš velký mučenník, náš Mistr svatý.
(*„Doplněk veršů“.*)

ŽIŽKA.

Kolem Žižky při večerním chladu
sebrali se podhejtmani v radu.
Unaveni denním po zápolu
stírají pot s lící, krev i prach,

louč pak, vězíc ve štěrbině stolu,
odívá je v přelétavý nach
a jich stíny obrovité matně
na šedivém kreslí stanu plátně.

Za stolem tu sedí hejtman slepý
bez pohnutí, jakby v těžký sen
pozabrán; leč prsty mocné třepí
starodávné bible pergamén.
Po levici mladší jeho brat
na dlaň čelo kadeřavé níží,
nad nímž listnatou je zdobou svíží
přílbice lem skvoucí obepjat.
S pola vojín, s pola písař on:
zkrvavený mlat na bílé bláně
před ním spočívá, brk šeré káně,
vlasem protčen, z jehož rusých clon
k bratru zírá oko mužně skromné
v oddanosti vroucí, neoblomné.
Po pravici Roháčovy zraky
pod obočím hustým, z temných řas
svítají jak blesky pode mraky;
od temene prostý černý vlas
smědé tváře hrbolaté rysy
oplývá a nad blyštivou řadou
šupin železných se dole mísí
ve mrak temný s rozcuchanou bradou.
Před ním leží obnažený meč,
z něhož tknutím obrněné ruky

časem jasné vyluzuje zvuky, —
v radě nemluvný, jen *tu* zná řeč.
Ostatní pak různo v šeru, záři
skupeni jsou stanem; dvojí duch
zástupem jich vane; v hnutí, tváři
obráží se prudký vášně ruch.
Smíšeni tu vojíni a kněží.
Mnozí obé v jedné postavě:
pod biretem kněžským rouhavě
Prokůpkův knír vztyčený se ježí,
vedle Ambrož v dlouhé černé říze,
s blyštivou však přílbou na hlavě
obrací list v žalmů svaté knize:
hledávat vždy citát, nenajde-li,
v pochvu sahává pro důvod skvělý.

Jedněch k zápasu a druhých k míru
přiklání se mysl bohatýrů.
Na úmluvu s panstvem obé strany
přivěsila pečeť zrádná Praha,
s Římem dvorné vyměnila blány,
na Zikmunda zakývla též vraha,
na vše strany lstivou přízi tkala,
lva by slepého v ní zamotala,
však lev zařval, zatřás' mocnou hřivou,
v nevěrnou se ztopil českou krev,
v plamenech a dýmu rodnou nivou
rachotil jak bouře jeho hněv.
Hoj, což doposud je uši brní

po strašlivé tlápy jeho ráně,
jížto zdrtil jako žernov zrní
tisíc lebek v malešovském láně!
Dlouho krajem hřměl. Teď od hor kdesi
k Praze samé udeřil co blesk
náhlým obratem. Tři dny již děsí
v poli špitálském ji temný třesk
nesčíslných zbraní. Však proč stojí
klidně tam? Proč výpady zlý škůdce
odráží jen v liché drobné půtce?
či hlas v jeho útrobě též dvojí
ozývá se, jako vůkol v stanu
ze rtů radících se podhejtmanů?
Jedni volají: Již činu chvíle,
než se páni seberou nám v týle,
již na zrádnou houfnicemi vrkni,
berany ji, Žižko, v plece trkni,
znič to zrady hnízdo v sloupech dýmných!
Co tím ztratí kalich, národ, Jene?
Sto jen věží, Antikristem zděné,
a hrst kupců zištných, neupřímných.
Druzí radí: Dost již k plesu vrahů
v útrobách jsi řádil rodné země,
ušetř aspoň srdce — nech jí Prahu —
pro kalich, jejž nad vrtkavé témě
stále vznášela — dost jinde díla.
Taký vůdců spor. Jak bystřin dvou
s protějších když skal se rovná síla
v pádu střetne, změří prudkost svou,

s třeskotem se obou tříští toky,
s rachotem se lámou, bijí, rvou
mezi skal těch zpěněnými boky,
až pak letí hlučném při zápole
střemhlav u propasť, že poutník dole
naslouchá vod vádě s úžasem:
tak tu vůdci hlučně, hlučněj v kole
měří se slov prudkých zápasem.

Náhle povstal Žižka. Hluk a váda
rázem tichne. Oněmělých zor
v jeho líci bledé, temné bádá,
v jakou stranu rozhodne jich spor.

Mluví Žižka. Tiše. Hlas však stále
hněvem vzrůstá, jak hrom blíž se vale:
Sšikujte své houfy v útok ranní,
k Praze obraťte všech pušek jícen,
až Týn vzplane, jitra svitem znícen,
jak hrom boží udeříme na ni!
Bůh ví, že mi mocně k srdci sahá
večerní teď dumných zvonů zpěv,
jímž mi stará připomíná Praha
minulých let mnohý blahý zjev.
Avšak cítím, že Pán hvězdných stanů,
jenž nám v Husi seslal pravdy zvěsť,
za kladivo hrozné na obranu
v národa mne mého vtiskl pěsť,
abych řádil v jeho vrahů tlumě

a je tepal jak cep žito v humně,
abych ubránil mu pravdu svatu
a náš jazyk milý. Proto k mlatu
sahal jsem, ne z ukrutnosti líté,
z touhy po cti marné. Všichni víte,
co jsem konal — boží nástroj slepý —
vždyť tam svištěly též vaše cepy!
Než kdy potepal jsem vlky cizí,
domácí mi zmij' své jeví hryzy:
s panstvem Praha, jižto v boji lítém
Tábor chránival svých prsou štítem.
Zpříčil se jí boží zákon ryzí,
po němž zpraviti chci český lán,
by v něm bratři jen — ni rab ni pán —
v jedinou se shlukli obec svornou
a tvrz boží pravdy nerozbornou.
Ještě víry škrabošku si vtiská
v neupřímnou líc, — však ze spod blýská
po jhu zašlém oko chtivé zpět,
po nevolné zemi s pány, chlapy,
po širáku rudém, černé kápi,
po bláznovské kukli cizích tret,
jež jsem s každou lží a hanbou, strastí
vymésti chtěl na vždy za mez vlasti.
Kletba zlá, jíž hněv nás tíží nebe:
žádost cizoty — nevážnost sebe!
Kalich ten, jejž světa všeho zlobě
na vzdory dlaň naše k nebi třímá
vítězná, chce vyžebrati sobě

za almužnu z chabých rukou Říma!
Korunu tu, od níž bitev žáry
cizáckou jsme odrazili dlaň,
vydavší nám Jana v popů spáry,
zvoucí proti nám svět celý v zbraň,
na prokleté vložiti chce témě
arcivraha naší víry, země!
Leč tak nebude! Již dotkala
v šaleb osnově své tajné nitky,
rozetne tu přástvu meč můj břitký,
jejž tak zpupně z pochvy vyzvala.
V krvi poklesne a ve plameni
frejířka ta, jež se s každým líbá
jak nevěstka písma Aholiba,
nezůstane kámen na kameni
a kde stála Praha lícoměrná,
zbude jen mé pomsty stopa černá!

Zahřímal tak Žižka. Hněv mu krutý
škubal rtoma; řasy pozdvihly se,
příšerně dvě sluje zamihly se
démona jak pohled mračný, dutý.
Na meč sklonil Roháč pádnou ruku,
že kov zazněl, jak by v plesném zvuku,
jedni mlčky, druzí s pochval slovy
opustili vůdci stanu krovy.
Osamotněl slepec. Louče zmírá
plápol poslední. Tma jako v hrobě
pod stanem se pustým rozestírá.

Pochýlil skráň Žižka v dlaně obě.
Naslouchá té známé zvuků směsi,
v nížto tábor zvolna pousíná:
slyší, jak zem duní pod kolesy,
s řetězem se řetěz zvučně spíná,
slyší zbraní lomoz, bičů hvizdy,
nesčíslné kroky, dusot jízdy,
hlasy mužů, dětí křik, žen pění,
svatého blan písma šelestění, —
vše to splývá pozvolna a zmírá —
ještě šepot vedle stanu kdes —
i ten stichl — zvučně sponou kněz,
domodliv se, bibli uzavírá.
Dítěte kdes ze sna blábolení
ozvalo se — matky chlácholení —
stráže v dáli zvolání kdes táhlé —
kdesi na blízku kůň ještě náhle,
hodiv hlavou, zvoncem pozazvonil —
ještě bubnu kůže hnutím čela
spícího kdes temně zabručela —
a klid čirý na tábor se sklonil.
Však on bdí tu, hlava, mysl umná
těchto lidských spoust. Na jeho kyn
vznesou se těch vojů mračna šumná,
za ním poletí, jak obra stín.
Kolikerý slavný konal čin
nástrojem tím živým ruky svojí!
Však teď zdá se mu, že zemdlel v boji,
malátná že ruka klesá v klín.

Vítěz nezdolný že našel soka,
jenž jak titan roste do vysoka,
stokrát sražen, znovu před ním vzlétá —
nesvornost to lidu jeho kletá.
Zachvěl se rek slepý. V jeho vlasy
vichr zadul, zdvihnuv okraj stanu.
Zachvěl se jak v blízké smrti vanu,
zachoulil se těsněj' v pláště řasy
a sen divný oblétl mu hlavu.
Klesá mrak, jenž oči jeho halí;
vidí hvězdu dálnou — k ní se valí
bitevní vůz jeho v branném davu.
Mezi ním a hvězdou jako moře
spousta hlav se vlní v šumném vzdoře,
však on drtí vozů svojich koly
zástupů těch tlum, jak stébla v poli.
Marně drtí, před ním setba hustá
hlav těch vzdorných v nekonečno vzrůstá.
Bouří kolesa přes mrtvol valy —
však ta hvězda ještě v dáli — v dáli.
Zdá se mu, že zvolna tichne, zmírá
vozů lomoz za ním. Hledí zpět
a hle! z vozů trouchnivých tam vzpírá
nesčetný se k němu dutý hled
mrtevců, již nad lebkami točí
vetchých cepů rzí a červotočí
v rukou kostlivých. A jako led
rámě jeho poklesá — hnát bílý —
prázdnou hruď plášť vetchý obletuje,

žeber skoulí mrazný vichr duje;
ale dotud ruka, plna síly,
kostlivými prsty svírá mlat,
vůle dotud v duté hnízdí lebi
a ji vzpíná, v tužný pudí chvat
k bílé hvězdě na dalekém nebi —

Zarděla se v jitra barvách čarných
hrdá Praha věží, štítem, krovem,
růžových jak stínů, lepotvárných,
divná výspa v moři červánkovém.
I Týn velkolepý, dvojvěžatý
v purpurový odívá se háv,
až pak náhle, bleskem slunce vzňatý,
zlatem zdobí dvojici svých hlav
a již celý v záři tone skvělé —
Či chce krásou zmámit nepřítele?
Nevidí však stanu otvorem
Žižka matku měst, jak vnadou skví se.
Slyší jen, jak tábor probouzí se
kroků zvukem, šumným hovorem.
Slyší lomoz kol a dusot koní,
o vozů jak boky řetěz zvoní,
kladivo jak temně na hřeb tluče,
jak se budí buben ze sna, bruče,
tětiva jak bzučí na lučišti,
na zkoušku jak palcát vzduchem sviští,
slyší modlitby žen, dětí vzlyk,
bojovníků pomíšený křik,

až tu náhle souzpěv kdesi hřmící:
„Kdož jste," zavzněl „boží bojovníci!"
A jak vichr, v rozsáhlém kdy lese
od vrcholku k vrcholku se nese,
někde zahučí, hlas onde ztlumí,
až pak mocnou hudbou rozešumí
všechny vrcholky po celém boru:
tak ta píseň hlučná, zvoucí k válce,
dál a dál se nesla do táboru,
až kraj celý v širošíré dálce
zaburácel jako moře hřmící:
„Kdož jste, kdož jste boží bojovníci!"

Zaplanuly vůdci tváře bledé
při tom zpěvu — těžký schvátil mlat —
vztáhl ruku a již před stan vede
k prostému jej křeslu věrný brat.
Sedl Žižka. Na klín palcát klade.
„Nuž, co Praha?" ze rtů se mu krade.

„Oblekla se v jitra zlatý háv
před skonem," — dí bratr Jaroslav. —
„Však co to? Teď brána otvírá se,
padací most na příkop se chýlí,
pestrá tlupa po něm ubírá se,
povznášejíc v čele prapor bílý.
Jízdní jsou i pěší. Péra kynou
s Lechů čapek, zlato skví se ryzí,
vánek hraje s drahou sobolinou,

konšelů háv cuchá, kněžské řízy.
A hle! před zástupem v bílém šatě
pacholátek dvé, jak poslů máje,
polštářů dvou nesou na šarlatě,
s jehož třepením dech jitra hraje,
haluz železnou a visuté
pečeti na bláně svinuté."
Přiblížil se zástup. Krok svůj staví
před Žižkou, jenž v stanu šerém stíně,
v davu podhejtmanů, s mlatem v klíně,
sedí zamračen. A mluvčí praví:
Kníže Korybut i město Praha
k zastavení proudu bratské krve,
k potírání společného vraha
mír ti nabízí, jak býval prve,
aby nad krvavé svárů brody
sklenula se duha libé shody
a nás pojila věk věků příště — —

Žižka.
(s trpkým úsměvem).
Dlouho as, jak mír u Konopiště.

Kolda.
Vari s pečetí, jež za vás — zrádce —
na Havelské smlouvě rdí se studem!

Pražan.
Však tvůj znak se v poli, krví rudém,
za škůdce rdí země —

Jiní Pražané.

Konec hádce!

Kolda.

Blesky boží!

Několik Táborů.
(zdržujíce jej).

V pochvu meč!

Bartoš z Valečova.

Ať brání
teď vás Zikmund, Řím a zrádní páni,
jejichž korouhev po třetí právě
s pranýře jste sňali k nové slávě!

Pražan.

Však se bohdá ubráníme sami!

Kněz Ambrož.

Dosti slov! Ať hřmí teď srubnic tlamy!

Křik a lomoz. Výš a výše vzplává
váda bratří, Pražan, — Žižka vstává —
Než tu náhle pomíchanou vřavou
postava se mihla lepá, směrná
kol níž vlála vlnou poletavou
mrak co temný kněžská říza černá.
I vlas tmavý kněžským pod biretem
havraní jak křídla vzpjal se letem.

A v té chmuře jako měsíc bílý
mladá, bledá zjevila se tvář,
v níž zrak t mný, kouzelné pln síly
plamennou kol kolem vrhl zář,
obojí že maně couvla strana
a ret mnohý zašept': Rokycana!

A jak za štít Praze, s hlavy sklonem
náruč rozepjal co křídla temná
mladý kněz, a slova srdcejemná
zazněla mu ze rtů jasným zvonem:
Slepý hrdino, svou vztáhni dlaň.
Hlavy dosáhneš, v níž jarým chvatem
plamenná krev bije v mladou skráň —
Roztříšti to čelo těžkým mlatem,
znič tam všechnu bujnou naděj', snahu,
dřív než první šíp zasviští v Prahu!
Dřív, než vyrveš po bratrském boji
srdce z ňader matky, vlasti svojí!
Srdce to, jímž od pradávna bije
země tato, v jehož čilý tluk
od staletí kraj náš rodný vije
každý záchvěv plesů svých i muk,
tento střed, jenž všechny snahy, síly,
všechen lidu pojil, živil ruch,
tuto skříň, v níž snesl s umnou pílí
nejkrasší své šperky český duch.
Všechny děje své a slavné kony
v kamenné to moře národ tesal

a těch věží nesčetnými zvony
stokrát k boji bil a vítěz plesal.
Rozpomeň se, Žižko, na lopotu
předků nesčíslných, moře potu,
než těch věží nepřehledný řad
nad pilířů lesy hrdě vzletl
k nebesům, než v modru libě zkvetl
kamenných těch květů slavný sad!
Připomeň si krve moře žalné,
jímž lid český mnohé věky valné
uhájil ten klenot, pýchy zdroj.
Zpomeň si, jak v tomto právě láně
bojoval jsi první slavný boj
s vojem Němců Prahy ku obraně!
A teď chtěl bys ohnivé své střely
do věží těch rýt, jež věky zřely?
Chtěl bys vykonati děsný čin,
před nímž Zikmund sám se zachvěl, coufal?
Zdrtí-liž své matky hlavu syn?
Kdybys čin ten vykonat si troufal,
raníš vlasti hruď, již nezacelí
věků řada. Kraj by zalkal celý,
vzkřik' by hrůzou, zaúpěl by bolem,
zalkaly by hory modré kolem,
šumavské i staré sosny černé
a kde jaké české srdce věrné!
Pomni, že tam pravdy boží svaté
nad Betlémem vzplanul hvězdný zjev,
že dlaň Prahy jařmo svrhla klaté,

za kalich že první lila krev,
že ten kalich vznesla k hrůze vrahů
nad vítěznou hlavu v bitev hrom
a že vzplesá, pohrobíš-li Prahu,
všemi zvony Antikristův dóm.

Vinni jsme, že kráčet ve své mdlobě
bez tebe jsme chtěli cestou jinou;
však teď, vůdče, vracíme se k tobě.
Hle, tam naši na východě hynou
a vrah cizák řádí na Moravě.
Nuž tam veď nás! Tvé se bystré hlavě
podřídíme pevným svorným šikem.
Ukroť hněv — i bůh je slitovníkem!
V tolikerém velkém, slavném boji
vítězství se smálo tvému meči, —
ale nad vše, nad vše bude větší,
dnes-li zvítězíš nad zlobou svojí!
O, bys viděl, jak tam k tobě vzpíná
kamenné své lokty, plna kras,
Praha velebná, jak slunce jas
královské jí čelo bleskem spíná,
jak těch věží, věkem černých, tíseň,
kamennou tu slávy české píseň
červánek rtem purpurovým líbá — —
Však ty nevidíš. Nuž její hlas
ze rtů mojich slyš. O, slyš mne, reku,
jenž tu k tobě koleno své shýbá,
potud shýbané jen k nebes vděku:

Jsi-li Žižka, jak jej v srdci máme,
jsi-li boží hrdina, jenž zbraň
nepřátel jen vlasti, víry láme,
jemuž nadšení jen tyčí skráň
pro národa česť a svaté snahy —
vstup co přítel do plesavé Prahy!

Mlčí kněz. A v tichu přehlubokém
stojí davy. Všechna tkví
lidu spousta bádajícím okem
v líci vůdcově. Tou divná chví
citů proměna. Tu mračné brvy
škubnutí, jak by chtěl knězi říci,
dál že zří duch jeho pátrající,
že by zardousit měl přece v krvi
plémě zvrácené, jež dále tkáti
bude přízi svou, až v českou vlasť
cizák vrah se s Antikristem vrátí —
nyní jakby nořil ve propasť
duše hled — teď jakby těžkou mdlobou
klonil tvář — zas líc mu plane zlobou —
a teď jakby jasnou po ní zář
jarní slunko miho'avě střelo —
Zachvěl rtem. Však nepromluvil. Tvář
dlaní zastřel. Náhle vypjal čelo
a máv' těžkým palcátem kol hlavy:
„Jménem Páně, dítky — do Moravy!"

(*„Nová sbírka veršovaných prací"*.)

———

HUSITA NA BALTU.

Hromu rachotem a vichru letem
vozy Husitů se valí světem,
vojínů v nich tváře opálené,
žen i dívek prsy rozhalené;
uprostřed tam kalich zlatoskvoucí
bledý kněz hle! tyčí ku nebesku —
uhánějí jako orkán řvoucí
za lomozu zbraní, bubnů vřesku.

Kmet je vede. Vlas mu bělí stáří,
z obrví však jarý oheň září.
Jako dóm, když již již v prach se boří,
však v něm dosud věčná lampa hoří.
Na čele mu šišák bleskem hraje;
na hrudi se třpytí šupin řada,
po pleci mu jako prapor vlaje
vichrem zdmutá, sněhobílá brada.

Ha! již Baltu odvěké ty vzdory
řvou jim vstříc. Již bohatýrů zory
s šedých skal se nad pěnnými valy
jako mořští orli roztěkaly.
Mužů šíje vzpínají se výše
ve vítězoslávě. Ženám hledy
bujněj' planou, ňadra dmou se v pýše,
slza kmetům ve vous splývá šedý.

Aj tu vůdce: „Trup se loučí s duší
našed hrobu, jaký reku sluší!
Slavný hrob — to skalní tato stěna,
naše jednou, potom odcizena,
teď! ha naše v novém vítězení!
Tu můj složte trup, dlaň palcát svírej,
přilba blýskavá pak na temeni
vlasy vichrem rozeváté sbírej!

Hlavu opřete, bych zíral, bratři!
hrdě před sebe jak reku patří.
I štít lesklý položte mi k noze —
jak jsem sedal ve válečném voze.
V sluch at hučí Balt mi rozkypělý
jako bubny ke krvavé srážce,
tak tu budu dlíti zkamenělý
věkovité slávy české strážce —"

V krátce skonal kmet — a vedle přání
na skalní hrob upraven mu skráni.
V ruce palcát — přilba kryje čelo —
tak tu dřímá bohatýrské tělo.
Ve sluch Balt mu hučí rozkypělý
jako bubny ke krvavé srážce,
tak tu sedí jako zkamenělý
dávnověké slávy české strážce!

Hromu rachotem a vichru letem
Husitů vůz nebouří již světem.

Sláva kalicha již zbledla, zhasla,
a pěst hnije, Evropou co třásla.
Však tam v dáli jeden posud sivý
sedí Husita a hlásá světu,
kam až druhdy český vítězivý
ve velebném zavlál prapor letu.

Štítem rozpuklým mu vítr hvízdá,
na přilbu pták mořský staví hnízda,
palcát halí mech a po krunýři
skalní svět své sporé zvonky šíří,
s prsou však mu kalich září zlatý
jako maják moře do dálavy,
nad hlavou pak jemu rozepiatý
vlaje prapor dávné české slávy.

Bouře do pěnné kdy hřívy švihá
Baltu, že až k nebesům se zdvihá
rozlícen — a koráb v bezdno vrhá,
stěžen praská — plachta v dvé se trhá: —
často plavec, stoje na žebříku
lanovém, se děsí nenadále
hledě ve tvář reku nebožtíku
v blesků svitě, na vysoké skále.

Zdává se mu, jak by život nový
probouzel se náhle v hrdinovi,
mrtvé rty jak by se rozsmekaly
k písni, před níž Němci utíkali,

jak by oko děsivého zjevu
blesky metalo a sevíral tu
palcát těžký ve strašlivém hněvu
starý mrtvý Husita na Baltu.

(„*Básně*“.)

Ladislav Quis:

ŽIŽKOVO POLE.

Ta věž přibyslavská
pěkně vysoká.
Kolem plodná pole,
jedno jenom holé
z roku do roka.

Sedlák při robotě
orati je šel;
ale v okamžení
zem se v skálu mění,
zlomen pluh v ní tkvěl.

Sedlák zbledl. Před ním
slepý Žižka stál.
„Na smrtelném loži
mém zde růst nech hloží
jako dosud dál.

Jdi a pověz lidu:
nemůž paměť mou
zničit pánů zloba,
ani zvrhlost roba
rukou nevolnou.“

(„*Ballady*“.)

Eliška Krásnohorská:

V HUSINCI.

Umřel Hus, a teď je celý národ Husem;
ubíjejte nás, a lidstvo bude Čechem.
Poděbradovna.

Jak výspa osamělá, jížto břeh
rve moře proud, jest mladý národ Čech.
Jsme opuštěni mezi cizinami,
kol nás tak divé vášně vzbouřeny,
jsme v moři nenávisti s sebou sami,
a jeho vlny žhou co plameny;
jak ty, o Mistře! klati za kacíře,
že jsme se posvětili lepší víře,
jsme k smrti oním světem odsouzeni,
jenž zdědí po nás svoje vykoupení.

My proti všem jsme sobě ochranou
jen sami s pravdy silou bezbrannou;
nás nehanobí násilí ni vina —
jsme proto zvoleni snad za oběť,

jež s národy má smířit Hospodina?
O duchu dějin, kde tvá odpověď?
Nechť vyvolených smrt je víc než žitím,
přec bol a hrůza mrazí žilobitím,
kdy pomyslíme v zdráhavém si stonu:
zřít drahý národ v mučedlnickém skonu . . .

A přec i této hrůze odolat,
i zemřít snáze nám, než odvolat!
A kdo máš pochybenství, ty k nám nelni,
ty neskládej nám křivé přísahy!
Nám nutno věřit, že jsme nesmrtelni,
neb k zahynutí najít odvahy;
nám třeba uvrhnout se v pramen dravý —
žár vůli z ocele nám rozežhaví;
nám třeba vítězů neb mučedníků,
jen věřících, jen silných bojovníků.

Tvůj národ, Mistře, jesti jako Ty,
on nehrozí se smrti temnoty,
on zpívaje i v plamenech své žalmy
svým předčí zápalem jich horoucnost;
nechť neví, komu získá míru palmy
a komu lepší, velkou budoucnost,
zda dobude ji pro své děti vlastní,
či zda jen vrahů vnuci budou šťastni;
má síly za všecky i pro ně lásky,
a hotov jest i zemřít bez otázky.

Však přijde den, kdy pojme mladší svět,
můj národe! Tvých velečinů vznět,
kdy provanuti naším volným duchem
a jasnem udupaných zásvitů
se národové vzmuží jarním ruchem
co jeden zástup nových Husitů,
náš kalich podají si bratrsky
a budou z něho píti paprsky
té pravdy, za niž plamen obětovní:
že jsme si všichni národové rovni!

(*„Ze Šumavy"*.)

NA HOŘE TÁBOR.

Duch lidskosti v dob různých pomíjení
hrou nekonečnou podoby své mění.
Jsou sklonky dob, kdy malý jest a planý
jak bludice, jež v bařině se ztrácí,
i chvíle jsou, kdy vichrem zaburácí
a blesky vrhá ve svět polekaný —
i zaniká zas v tichu beze stopy.
Však jitra věků planou, kdy se vzchopí
v let nebeský, jsa zjevem plným lesku
tak obrovským, že křídla po nebesku
jak červánková záplava se šíří,
kol všechen objímají vidokruh,
a vánkem, jejžto ladný jejich ruch
vlá v prostor, hvězdy se své dráhy víří

a v jeho peruť oblačnou se věsí
jak perly rosné. Šumí jako lesy
ten jeho let, jak moře oživené
vln myriadou v srdce lidská žene
a v hloubi jejich úhozem svým zvoní
zvěsť zázračnou, jež opojení roní
v poušť prahnoucí těch žasem němých duší,
jichž chvění příchod velkých divů tuší; —
on vstříc jim úsvit — vstříc jim slunce metá
a světlem Božským mění tvárnosť světa! —

Ten duch to byl, jenž zavál mocným křídlem
nad horou Tábor. Tisícové spěli
sem s duší toužnou, předtuchami chvělí,
by napojili zázračným zde zřídlem
svých duchů žár. Šli muži, v rukou zbraně,
pravd Božích pramen hledat odhodlaně,
a ženy věřící, že tam se prýští,
šly, zříce v duchu velké losy příští
a světa očistu v dob nových zoře.
Šli zpívajíce. Zvuků chvějné moře
se vlnilo až pod oblačnou báni;
i táhli zástupové se všech strání
a z lesů, z polí dalekého kraje
v ten čaromocný střed, tak plný taje,
jenž vábil k sobě vše jak zaslíbením.
I podávali s náhlým roznícením
své vše, své stkvosty, ba i krev i žití
a děti svoje v zástavu své víry,

že všecko lidské trvání a bytí
pán světa v lásce bez konce a míry
jich nadšením, jich činem znova spasí.
Z úst kazatelů svoji žízeň hasí
po zvěsti té, jež tajně plane vzduchem.
A heslo to, jež dáno lidstva duchem
těm blouznivým dob nových buditelům
a paprskem se sneslo k jejich čelům,
zbraň posvětilo jim i jejich dětem
a zvěstovalo, že to vše, co světem
vlá Božího, co svatého jim dáno
a svatokupecky pak zaprodáno,
že vše to zastkvěje se na oltářích
zas očistěných, s nichž to nyní skleslo;
to zázračné, to divomocné heslo,
jež proudem pláče na osmahlých tvářích
prv mluvilo, než hlasně jásajíce
si padli v náruč, líbali své líce
a srdce k srdci, k čelu tiskli čelo —
ta přísaha, to velké heslo znělo:
„Jsme bratřími!“

Ó svatý lidstva duchu!
Snes peruť svoji v čarovábném ruchu
zas k hoře Tábor! Obnov výkřik sladký:
Jsme bratřími — jsme dětmi jedné matky,
té vlasti, na jejížto půdě svaté
zde stojíme! Ó vzdejme srdce vzňaté
jí v oběť zas! Ať ladnou horoucností
duch bratrství jí znova osvobodí,

co svato jí, a zoře budoucnosti,
svit nových dějin z našich snah se zrodí!
Ó bratři! Posvěťte tím heslem ústa
i srdce svá! Zvěst velká k nám tu věje,
jen sbratřením že česká pravda vzrůstá —
a z víry v božství pravdy české děje.

(„*Letorosty*“.)

Jaroslav Vrchlický:

FAUST V PRAZE.

V staré krčmě na Šmerhově
divný mumraj, divný ples
doktor Faustus z Wittenberka
studentům všem strojí dnes.
Zastavil se v Praze letem
na své bludné pouti světem
do italských smavých niv;
na koleji ráno mistry
v syllogismus zapřed' bystrý,
učenosti pravý div.

Na večer pak celou kolej
zval na Šmerhov k večeři,
co tu vína, medoviny,
ani krčmář nezměří.

Faust v studentů seděl středu,
řečnil vychvaluje vědu
a pil v její vznik a zdar,
mnohému až bakaláři
slza po vyhublé tváři
vousem tekla ve pohár.

„Věda — žena nenasytná,
člověk, věčný nedouk,
čím víc dáš jí, tím víc ssaje
šíje tvé i mozku tuk.
S magií však alchymie,
v těch se jádro všeho kryje,
toť je dívka, vzlet a skok!
Dělá zlato, číší blyskne,
a již zasvěcence tiskne
kyprých děvčat pružný bok.

Těm se oddá, kdo chce záhy
s dobrou jen se potázat —
jejich mistr chci pár kousků,
přátelé, vám ukázat;
rozumějte jenom žertu,
nemyslete, že hned čertu
propadnete duší svou,
všecko v světě stojí šprýmem,
průpovídky hladkým rýmem,
syllogismu bystrou hrou!

A jak v sklepě Auerbacha
začal kejkle provádět,
krčmářova kredenc v koutě
na velbloudí rostla hřbet,
samy z pochev letly meče,
z děr ve stole víno teče,
při hlaholu dud a trub
komínem i oknem letí
na sudu a na koštěti
Lilita a Belzebub.

Židle chodí s lidskou tváří,
s velkým břichem sem a tam,
konvice se staví samy
na police černý trám,
tři sta koček, jen to blyslo,
okny na ulici trysklo,
sklo však celé nad úběl,
krčmář, jenž sem strčil hlavu,
dívaje se na tu vřavu,
rázem uši oslí měl.

Dvanáct bilo. Hluk a povyk
přešel v teskné mlčení.
Faust dí: ,,Nyní ukážu vám
vrchol svého umění,
předvolám vám duši lidskou,
čistou, pravou, etherickou,
spjatou pouze v stínu tvar;

nebude to lstí a klamem,
Albert Magnus s Nostradamem
zřel ji tak i Abelard!"

Na protější stěnu chvatně
velké plátno napíná,
muří nohy kreslí vzduchem,
kruhů tlum se protíná,
magická kol táhne kola
a pak velkým hlasem volá:
,,Vzhůru z hrobů, duše, sem,
ať jsi Nimrod nebo Abel,
ať vás zrodil Řím či Babel,
ať jste drakem, lvem či psem!"

A tak před ztrnulým davem
Alexandr velký šel,
Hektor, Ajax, Andromacha,
v tváři majíc věčný žel,
v posléz zářící a mladá
Heleny též vzplála vnada
nesmrtelná na plátně,
v oné chvíli, v krásy květu
když se sboru Trojských kmetů
objevila památně.

Co brak bohů Olympických
na plátně se potácí,
v tom křik' někdo ze zástupu:

„Chceme látky domácí!“
„Výborně!“ hned dav se durdí:
„Nač to divné haraburdí?
Viděti chcem' předky své!“
Fausta křik ten nepomate,
bručí páté přes deváté,
nové duše v oběh zve.

A tak Libuše se zjeví
hvězdu zlatou na čele,
kníže Václav, jak v boj hřímá,
kolem skrání andělé,
Břetislav pak s Otakarem,
mohutnost se síly žárem,
chlouba zašlých století,
v posled Karel, otec země,
nachýlené k zemi témě,
jak žil všechněm v paměti!

Křik a úžas — kdosi z davu
vykřik': „Mrtvé nechte spát;
já bych rád, ať zjeví se tu
Václav král a jeho kat!“
Faust se usmál: „Vždyť je tady!“
Pijáků všech dlouhé řady
hned se obrátily v kout;
jako přízrak král tam seděl,
v číši hleděl, vše ač věděl,
ani brvou nechtěl hnout!

V tom křik' jiný: „Na tvém plátně
ať se zjeví mistr Jan,
jehož mocným vlivem byl nám
Kutnohorský dekret dán!“
Hluk a jásot, číše znějí,
nadšením se ňadra chvějí:
„Dlouho živ a zdráv nám buď!
Hrůzy Říma, hrůzy pekla
přemoh' on a jím zas vtekla
otců síla v chabou hruď!“

A již na Faustově plátně
každý vážné rysy zřel,
až tu v lesku nadpozemském
Bethlemský stál kazatel.
Spanilá tvář Bohem vzňata!
Všecky jala hrůza svatá,
mlčky k druhu tisk' se druh,
cítil každý, že v té chvíli
v směšnou jejich kratochvíli
nesmrtelný vkročil duch.

Ale běda — kolem plátna
jaký rudý hraje žár?
Roste vlnami a hltá
kolem látky vetchý cár!
„Hoří!“ vykřik' dav a vstával!
Divoce Faust rukou mával,
zmizel obraz, zmizel žeh!

„Co ten plamen, pekla hráči?“
Klidně Faust dí: „Vždycky kráčí
světem velduch v plamenech!

Jedno, ať mu blbců zloba
pod nohou je roznítí,
či ať z ňader šlehají mu,
jen když tmy kol osvítí!
Proto genius se zrodil,
aby pochodeň v tmy hodil,
které kryjí staletí,
aby plál a hřál a svítil
a pak žáru, který vznítil,
první stal se obětí!“

(*„Zlomky epopeje“*.)

MISTR JAN.

„Poslední chodbou zněly
a znikly kroky již,
posílá večer ztmělý
hvězd zlato skrz mou mříž.

Jak tiché smilování
ten v duši padá svit,
ó blaho, v přemítání
tak o samotě být!

Pak přijdou ještě jednou,
jich bude mnohem víc,
a nevědí, mne zvednou,
před boží trůn a líc.

Ohnivou projdu branou
obrácen k vlasti zrak,
a střesu jednou ranou
tíž s těla, s duše mrak.

A vyjdu z žárů lázně,
jak vešel jsem v ni, čist.
Má duše nezná bázně,
chci pravdu, tou jsem jist.

Zřím, po Rýně člun jede,
muž mračný sedí v něm.
„Rci, proč to nebe šedé
teď blesklo plamenem?

Rci, naši loďku táhne
jak závaží cos v hloub,
kam vlnou oko sáhne,
plá jeden rudý sloup!“

Děs všecky v lodi schvátí,
Zikmunde, v tvář ti zřím!
Jen Boha se hleď báti,
já tobě odpouštím!“

(*„Nové zlomky epopeje“*.)

MISTR JERONÝM.

„Je boží zákon sladký
a hrozný zároveň.
Kdo učiní krok zpátky,
svou rajskou zkazí žeň.

Ó já to těžce zkusil,
to, mistře Jene, víš!
teď život se mi zhnusil,
pout jeho cítím tíž.

Teď svrh' jsem vše, co světské,
čím slabý jsem se chvěl;
v zahradě Olivetské
co božský Mistr děl,

Již chápu. Z bojů stálých
již mohu pevný vstát,
dej, Pane, sem svůj kalich,
já vyprázdním jej rád.

Ve přesvědčení čistém
jak skála pevný jsem,
dech cítím, jako s Kristem
když mluvil Nikodem.

Dech slyším, Huse, duje
z tvé do mé hranice,

to světy obnovuje
ta boží vichřice.

A já ji douti slyším
a já ji slyším vlát,
jak děcko v ní se ztišim
a s anděly jdu spat.

Je boží zákon sladký
a hrozný zároveň.
Vím, boj můj bude krátký,
jdu dovršit svou žeň."

(*„Nové zlomky epopeje".*)

BALLADA O ŽIVÉM OHNI.

Jej všichni máme v srdci svém,
je naším ostnem, naším snem,
nám v srdcích stále hoří,
ba sám to srdce tvoří.

Jej neuhasí moří tok.
Za rovník zanes bludný krok,
až k točen dojdi ledu —
on hoří srdce v středu.

Buď jakékoliv víry syn,
kdos Čech, nevyrveš ze hlubin
žár jeho blýskající,
vždy nový, tryskající.

Jej třeba zdeptá nový čas,
však z popela on šlehne zas
nebeskou rudou růží
ve čackých ňadrech muži.

Nechť rozvlní se splavem vod,
stem cizích nauk, cizích mód —
všem ucho propůjčíme —
leč oheň dál v nás dříme.

Vše vidět, vědět, zkusit, znát!
V sled každý navrátí se rád
a v srdce své se vnoří,
kde onen oheň hoří.

Co mohlo přijít — přišlo již,
my snesli každou ránu, tíž,
ba kámen sami v hrobě
jsme navalili sobě.

Však oheň v srdcích dále plál,
a kámen puk', led srdcí tál
pod ohně velkým žárem,
až střetli jsme se — s jarem.

Zvěst dí, že v ňadrech země tak
plá věčný oheň — jistě znak
je toho, jejž my máme,
na němž se ohříváme.

Plá sta let — bude tisíce.
Jest z jedné velké hranice,
na březích stála Rýna,
nám v srdcích — nezhasíná.

Nejčistší srdce splálo v něm,
svůj žár nám dalo odkazem
a jeho tvůrčí síla
se věky obnovila.

Z nás každý, kdo je dobrý Čech,
má aspoň jiskru ve ňadrech,
a ví, že tou jen žijem,
se o svůj život bijem!

Tak, svatý ohni, dále plaň!
Myšlenky světlem zahřej skráň
a dělnou učiň mozolnou
a uhnětenou českou dlaň!

(*„Já nechal svět jít kolem"*.)

———

ŽIŽKA PŘED PRAHOU.

Boj v srdci slepce na Špitálském poli!

On brody krve hřímal přes mrtvoly,
o jeho srdce teď se děsně rvaly
hněv posvátný a láska k staré matce,
a jeho srdce v této spurné hádce
se chvělo jak pták v dlani hocha malý.
Na jedné straně zrada! — On ji ztrestá!
Na druhé minulosti slavný hlas,
o budoucnost rvou zrádného se města!
A Žižka v duchu vidí Prahu. —

Jas
oblévá věže, chrámy, hradby, domy
a úsměv bledou tvář mu přeletí,
však s druhé strany duní války hromy,
řev polnic, kterým hřímá v zápětí
tep palcátů a jež vše pochová
a zdrtí, těžká hradba vozová,
a lítou směsí touto zpívající
dav jásá: „Kdo jste boží bojovníci!“

Co v dumách takto slepce bloudil duch,
slyš zvon a v zápětí mu divný ruch!
To zvonění se tichým vzduchem nese
a Žižka naslouchá a v oku jeho
se něco jak svit žití, slza třese,

i obrátí se na průvodce svého
a rtem, který se vnitřním bojem chvěje,
se táže: „Rci, co vidíš, co se děje?“

Tu strážce věrný, jenž noc vůdce hlídá,
dojatým hlasem tiše odpovídá:

„Zřím dlouhý průvod, spěje z brány města,
sem k táboru se točí jeho cesta.

Jdou děti napřed, malé děti smavé,
tká kvítí jejich hlavy kučeravé.

A v rukách nesou ratolesti svěží
a úsměv bázní kryt jim na rtech leží.

Za nimi jako bílé holubice
jdou dívky, studu nach jim barví líce.

Za těmi žen a mužů vidím davy,
tu chochol splývá a tam závoj s hlavy.

Za nimi konšely zřím, radní pány,
jak za stopami spějí Rokycany.

Jdou s hlavou schýlenou, jdou bosí mnozí.
Hle, již je naše přivítaly vozy!

To celé město, Žižko, k nám se stáčí
a ženy, děti, muži, všecko v pláči.

Hle, muži kloní se a ženy klečí,
teď zvony ztichly v Rokycany řeči!"

Co mluvil, Žižka dávno probojoval,
když mluvil, hněvu svému pouta skoval,
tož pouta vůle svojí neodvratné.
Boj dobojován! V hrudi reka statné
vlast volala a poslech' její syn
a slepé oko, celé v slzné vláze,
děl, rukou máchna tam, kde zářil Týn:
„Nuž dobře, jděte! Odpuštěno Praze!"

(„*Bozi a lidé*".)

VERITAS OMNIA VINCIT.

(1432)

V starém Norimberku střechy, arkýře
oživnuly náhle, mosty, pilíře,
lid se hrnul se všech stran,
do městských se hrnul bran,
uvítati zatvrzelé české kacíře.

Jaké kde jen okno, hlava na hlavě,
přihlíželo vše k té divné výpravě,
měšťák, babka stařičká,
svěží dívčí tvářička
vedle vousu žoldákova ve kštic záplavě.

Věžník na dřevěném brány ochoze
zadul v roh, vše ztichlo náhle v hlomoze.
„Jedou!" znělo, šept a ruch,
od sluchu se neslo v sluch.
„Hleďte, kdo to stojí vzpřímen prvním na voze?"

„Jako hora stojí s hlavou odkrytou,
vážné tváře s dlouhou bradou vlnitou,
rek půl a půl bakalář,
svatým ohněm plane tvář,
bez meče, zjev jeho pouhý jest mu záštitou!"

Za ním druzí muži, spousta brad a kštic,
osmahlá tu mnohá nad pergamen líc,
paže, plece svalnaté,
ty lví hlavy kosmaté
ošlehány dýmem ohňů, sdrány od vichřic!

To jsou tedy oni, čeští kacíři!
Před těmi svět chví se, kam jen zamíří!
Před těmi se v útěk dal
s vojskem legát kardinál,
jako do svadlých když hvozdů vichr zahýří!

K Basileji táhnou v svatých otců sněm
ti, již prošli řeží, bitev plamenem!
V míru spějí, nehrozí
ti, jichž druhdy pod vozy
k Dunaji až do Vltavy třásala se zem!

Na praporech září orlice, tam lev!
Z vousatých rtů vážný, dumný splývá zpěv!
Cizí jest jen jeho řeč,
ale v každé notě meč
Němcům do srdce se vrývá, bouří jejich hněv.

V středu vážných kněží, zástav ve stínu
jeden knihu velkou drží na klínu,
jak by četl v bitev dým
„Mene, Tekel, Ufarsim"
v zkaženého, prokletého světa ruinu!

Ticho v davech dusné, v mnohém oku žeh.
„To ti kacíři jsou, arcivrazi z Čech!"
Mnohá matka na syna
zbitého kdes vzpomíná
v černých lesích u Domažlic neb kdes
v plamenech!

Projeli již branou, každý ztlumen hlas.
Matěj Louda z Chlumčan rozvinul tu v ráz
velký prapor k nebi výš,
na něm Kristův svatý kříž,
kalich s hostií a kolem nápis: Veritas! . . .

Jak dul vítr v prapor, jak by v knize list
obracel se dále, každý mohl číst:
„vincit omnia!" Tak vál

hrdě větrem, jak by smál
v tvář se všem, jak v něm by rouhal sám se
Antikrist!

Klidný posud Němčík s úžasem to čet',
zatínal pěst brzy, v lání křivil ret.
„Jaká je to odvaha!
Pravda že vše přemáhá?
V Basileji teprv o tom přesvědčíte svět!"

Prapor hlásá: „My svět přesvědčili již!
S hostií ten kalich i ten Kristův kříž!
„Omnia," dí jeho hlas
němý, „vincit veritas!"
Nejen starý Norimberku, světe, teď to slyš!"

Ale v lidu náhle divé jitření,
k meči, ku oštěpu sahat nelení,
ba již se střech, arkýřů,
z ulic, rohů, vikýřů
nejedna páž napíná se, v pěsti kamení!

Zachmuřil tu náhle Prokop bledou líc,
v souhlas jemu kynul Tluksa z Buřenic.
Šeptem pravil: „Matěji,
stoč ten prapor raději,
nelze posud světu hlásat pravdu z plných plic!

Málo těch jest, kdo ji nésti umějí,
sudlicemi v leb jim vpiš ji v naději!

Hlásat ji však v ulicích,
budí vztek anebo smích,
pane Loudo z Chlumčan, prapor svůj stoč
raději!"

Uposlech' pan Matěj, prapor stočil v ráz.
Tiše Norimberkem jeli dále zas.
Prapor schován do vozu,
jen v kol jejich hlomozu
„Kdo jste boží bojovníci" hymnus dál se třás'!

(*„Bozi a lidé"*.)

JAN ŽELIVSKÝ.

(1422.)

„Já sen měl," pravil k Janu
kněz Vilém s vážnou lící,
„dnes druhý týden postní,
ty nechoď na radnici.

Od Týna přes náměstí
jsem v snu tom plaše kráčel,
ve matném jitra šeru
stín mdlý se za mnou vláčel.

Já obrátil se za ním,
v tvář patřil, Jene, tobě,
já chtěl tě osloviti,
v tom vztáh jsi ruce obě.

A v zápětí jsi zmizel
za radničními vraty,
já sám zbyl na náměstí,
zlý v srdci osten ztráty.

Tak ticho bylo kolem,
v šer spící věže čněly,
a jen mé vlastní kroky
po dlažbě smutně zněly.

Kol radnice jdu, vidím,
jak tenká rudá stužka,
že pod temnými vraty
se vine krve stružka.

V mdlém polosvitu rána
v proud náhle rostla dravý,
jakoby tekla čerstvá
z uťaté právě hlavy.

A z řeky bylo moře
až k nebi stoupající,
ó, milý kněži Jene,
dnes nechoď na radnici!"

Kněz Jan mu odpovídá:
„— Nač strach ti hrdlo úží?
Již včera hledali mne
dva od konšelů muži.

Je třeba prý mé rady,
kam polem vytáhnouti.
Nač strachu? Nemůž vlásek
se na mé hlavě hnouti

Bez vůle Páně. Všichni
noc hrobu projdem temnou,
zda dřív či později — jedno —
však chceš-li, pojď již se mnou!

Vím, zlé strojit mi pikle
pan hejtman Hašek pílí,
též pan Věžecký Petr,
purkmistr potměšilý.

I mnohý měšťan řádný,
což víc mne plní bolem,
než rukavičník Jíra
i s Jeronýmem Schollem,

Že mojím přičiněním
jest Bzdinka vojsku v čele,
též pro smrt Jana Sádla
zří ve mně nepřítele.

Však poručeno Bohu,
dal vždycky, zas dá síly"...
Tak cestou ku radnici
ve spolek hovořili.

„Ó, Praho!" vzdychl kněz Jan,
— byl v tváři divně bledý —
„i mně již zdá se, kráčím
v tvých zdech dnes naposledy!

Jediné místo světa,
ty staroměstský rynku,
zda zachová tu jednou
Čech na mně upomínku!

Ó, kterak miluji tě!"
A musil tam se dívat,
kde dle slov přítelových
krev jeho měla splývat.

Již učiněn krok těžký,
již vešli do radnice,
již konšelové všichni
si sedli na lavice.

Je uvítalo vlídně
to celé shromáždění,
pan Hašek začal mluvit
po malém otálení.

Zda s vojskem na Moravu
či k Táboru se dáti,
tak začli kněze Jana
úlisně v potaz bráti.

On deštičky své vytáh,
jim radě v prostém slovu,
že nejlépe by bylo
vytáhnout k Krasíkovu.

Však za řeči té rychtář
s biřiči v jizbu vrazil,
a hejtman zařval turem,
jenž dřív se hadem plazil.

„Jste zjímáni!" a kynul
na biřiče a dráby,
ti svázali je řadou
byl každý odpor slabý.

„Dík!" Jan děl k Vilémovi,
„že se mnou to vše zhlídáš,
před poslední mne cestou,
můj bratře, vyzpovídáš.

K milému Bohu půjdu
jak šel jsem cestou pravou,
vstříc mistr Jan mi vkročí
již oděn věčnou slávou!"

A děli druzí v poutech:
„Milého Jezu Krista
nás tělo posilnilo
již z rána i krev čistá.

Tak umřem veseleji!"
Kat k Janu: „Kněži milý,
dej svázati si ruce,
tak nemám na tě síly!"

A vzad mu ruce svázal
a ťal, a hlava sjela,
a o zem na podlaze
příšerně zaduněla.

Ó, počkej, pane Hašku
i s druhy, násilníky,
neslyšíš v poplach bíti?
neslyšíš z dola křiky?

Lid odevšad se valí,
již letí z pochev meče;
jak odnášeli tělo,
hle, krve stružka teče.

A rudá v řeku roste
pod radničními vraty,
pro dnešek aspoň dobře
jsou okované pláty!

Sta palcátů se tyčí,
do plechu vrat již pere,
co nedočkavců zástup
se okny, střechou dere.

Však v tom již bratr Vilém
z vrat ven vyrazí prudce,
ó, hrůzo, hlavu Jana
krvavou drží v ruce!

„Miláček váš, kněz boží,
tak zamordován lstivě
Husa a Žižky přítel!“
Lát, plakat začli divě.

A hlavu plnou krve
druh druhu podávali,
ji v slzách líbajíce,
a jedni omdlévali,

Co druzí na radnici
zlým šturmem udeřili,
by konšelům a pánům
touž splátku naměřili.

(*„Episody“.*)

Ot. Mokrý:

V PRACHATICÍCH.

V úvalu snivém věčně skaboněno,
zhříženo v spánek dumavý,
městečko tiché bory obemčeno,
na prahu svaté Šumavy.

Nad ním se Libín šedovlasý kloní
do luhů smavých, malebných
a v dáli Boubín šerou mlhou cloní
lysiny skrání velebných.

K Prachatic věžím, věky potemnělým,
jsem tíhnul znaven před lety,
k cimbuřím starým, valům osiřelým,
jak děcko v zámek zakletý;

kde halapartna stářím zrezavělá
shlížela s brány temena
a v maltě šedé, oprýskané tkvěla
houfnice koule kamenná.

Ze dlažby vetché tráva vyrůstala
po osamělém náměstí,
se střech mi větrem korouhvička lkala
vstříc tajůplné pověsti.

Po stranách domy malbou starodávnou
v průčelí pestře zdobeny
se kladly v stínu s minulostí slavnou
ve spánek němý, kamenný.

V radnice štítu slepá kněžka mladá
zlacené vážky třímala
a pod okapem nekonečná řada
pitvorných nestvůr dřímala.

Na pouti bludné starých domů tísní
uliček sítí tajemnou,
stavení pusté kryté mechem, plísní
se vynořilo přede mnou.

Divoký břečťan vetchou okenici
závojem hustým oplítal,
a žlutý netřesk v štítu lomenici
kyticí bujnou rozkvítal.

Husova škola. — — V temné lidu báji
tak slove pustá ruina,
z ní tajůplné zkazky vyrůstají,
jak ze zdí jejích travina.

Můj krok se nesl jako ve snu jemně
pod tmavý arkýř světnice,
a v pestré tísni plížila se ke mně
tajemných vidin směsice. — — —

Zřel jinocha jsem — leskem rajských snění
jak světec boží omámen,
v dumavém skláněl čelo přemýšlení
na zdobné bible pergamén.

Kadeří bujných clona ovívala
mladistvou líci ruměnou,
po skráni vlnou jemnou seplývala
v okrasu písmen zlacenou.

Pozdvihl ke mně stinnou oka řasu
planoucí v zbožném přísvitu;
i bylo mi, jak pohlížel bych v žasu
v hlubokou propasť blankytu.

A duše má se jako lístek chvěla,
když právě z puku vykvítá,
a chmýří jeho příze uzardělá
paprsků jarních oplítá.

Zřel muže jsem. — Ve svatém zanícení
k širému mluvil zástupu,
a z chrámu mrskal v zbožném rozhořčení
svatokupectví potupu!

Ohnivý věnec plál mu kolem čela,
žeravé blesky metaje,
a v dáli hromem utajeným zněla
velebná bouře Sinaje!

Pozdvihl ke mně jemnou oka řasu,
stopenou v rudém plameni —
i bylo mi, jak pohlížel bych v žasu
v nebeskou výheň nadšení;

v hořící keř na poušti němé, siré
a slyšel ohlas hromový,
jak mluví ke mně ve tmě hluché, čiré,
velebným retem Jehovy!

A duše má se rozechvěla náhle,
jak lístek svadlý, sžehnutý,
když tetelí se kolem větve sprahlé,
palčivým žárem dotknutý . . .

Zas víčka moje zvolna procitala
pod pustým domku arkýřem,
po větru žalně korouhvička vlála
nad obemšeným vikýřem.

(*„Jihočeské melodie“.*)

---

6. ČERVENEC 1415.

Domeček bílý v dlouhé řadě chýší
na snivém prahu Blanice;
nizounkých oken břečťanovou mříží
paprsek matný nesměle se plíží
v tajemné přítmí světnice.

Tam nakloněna nade bible knihu
stařenka klímá uvadlá,
myšlenek teskných starostlivou tíhu
sen dobrý snímá, skláněje se v mihu
na víčka hořem zapadlá — —

Pod okny lípy větev zádumčivá
předtuchou bouře ševelí,

v jizbičce tiché víc a víc se stmívá
a rudým žehem blýskavice divá
roztíná obzor zatmělý.

Při dálné bouře temném rachocení
procitá chorá stařenka,
ve vzduchu mizí zlatokřídlé snění
a duši bodá ve bolestném chvění
palčivá zase myšlenka:

„Jak vede se Ti, nebohý můj Jene,
v té zemi cizí, bezcitné? —
Zda zahynu zde v tužbě neskojené,
či v oko moje věčně zaslzené
naděje přece zasvitne?

Uzříti tebe v zlaté světců záři,
již vdechne Bůh Ti na líci,
až apoštolský úkol Tvůj se zdaří
tam v bohopustém onom ve Samaří,
v té nehostinné Kostnici — —“

V tom — hromný výkřik z bouře běsných retů —
po jizbě záře modravá.
Před okny lípa — ve plamenném znětu,
vrhnuvši v okno hrstku bílých květů,
rozťata bleskem skonává . . .

Stařenka chví se — na kolena chýlí
a ruce spíná k modlení . . .

„Jak vede se Ti, synáčku můj milý? . . .
Ó Pane, chraň jej v hrůzyplné chvíli,
mně smutno o něj k šílení!“

(„*Básně*“.)

Frant. Kvapil:

MISTR JERONÝM.

V gotickém dómě tisíc plá světel, do šíře
dým z kadidla se zvedá v řad sloupů, v arkýře,
až zlaté svícny zakryv, níž klesl, ve chvatu
kde biskupů sněm zased' a mistrů, prelátů.

Hle, stříbrné kol mitry, nach, moře infulí,
leč pod nimi zrak lstivý a tvář jak ze žuly,
a v každém srdci zloba, jíž nikdo nesmíří,
vztek, jako bouří divou jenž hřmí: „Smrt kacíři!“

Král Sigmund, Mistra Jana jenž zradil, mrzce zas
prodává ďáblu duši, chce nový slavit kvas,
chtíč krve v hrudi, jasným všem září příkladem,
má v ruce říšské žezlo, skráň zdobí diadem.

Hned po boku mu papež Jan Cossa Balthasar
vzpomíná římských luhů, zří signor sladký žár,
stín hájů olivových kde padá v zlato rév,
by přál si bloudit v středu svých milostnic a děv.

Však při něm kancléř Gerson, jenž světcem
lidu znám,
svou hrdě tyčí hlavu, má v mysli Notre-Dame,
jak jeho štít, on ducha v šeř zdvihl oblaků,
mystických ohňů plápol mu blýská ve zraku.

A Courtney z Kanterbury blíž stupňů oltáře
na kostky raděj myslí a na své ohaře,
jak rád by při měsíci, když roh zní v údolí,
hřměl honbou za sedláky se psy a sokoly!

Vlas rusý hladě Albert z Münsteru, jehož spád
mu stínil čelo zlatem a vlnou splýval v zad,
tak dumal: „Jeden žbán jen z mých sklepů,
jaký ráj,
kde nad Rýnem sto vinic mně střeží Loreley!“

A Petr d'Ailly: „Trud mám v tom sněmě
proklatém —
mých třicet lodí měsíc už váhá s návratem,
zdaž vezou z Indie mi, ďas ví, z té nestálé
pepř, šafrán, trpkou myrrhu a perly, korále?“

Kardinál z Aquileje, jenž ptáčníkem byl zván:
„Zdaž křepelky už táhnou?“ vzdych' hořce,
polekán.
„Než slunce pozdraví zas hor římsy, do zory
chci ve zdar lovu třikrát číst dnešní nešpory!“

Dál mnichů, patriarchů se vlnil pestrý dav,
ornáty plály třpytem, alb skvěl se zlatohlav,
a tam, kde všech se tísnil tlum nejvíc, u vchodu
žalobci: Páleč, Mařík a Michal ze Brodu.

Děl Páleč: „Hus byl jiskrou, ta pryskne sama
v dým,
však vichr, jenž ji v hrozný dme žár, to
Jeronym."
A druhý: „Kacíř horší on stokrát, jeho řeč
má zlato v ústech, každou jím duši chytne
v léč!"

Zas Michal řek' de Causis: „Toť ďábla pravý
rek,
nuž hekatomba plesná snad přijde jemu vděk!"
A všichni: „Kacíř!" hlučíc, král, dvůr a celý
sněm,
jen Mistr stál v jich kole pln klidu, tich a něm.

Tu Gerson zdvih' se prudce, děl slova ohnivá:
„Ta církev u svých ňader si hada vyhřívá,
ty, Mistře, který mlčíš, měj ze svých hříchů žal
a odvolej, co bludně jsi učil a co psal!

Zříš před sebou svět širý, v tom valném prostoru
co biskupů, co mistrů a písma doktorů,
co kurfistů a knížat — rci, nač ten planý vzdor?
Ty sám jsi, sláb, nuž čiň, jak ti svatý káže sbor!

Od zlatých síní Říma, kde Tiberu dme se tok,
až tam, kde mračný šlehá Balt norským lodím
v bok,
náš hlas zní jak hlas boží. — My vztáhnem
bez řečí
páž pro svatý dnes olej a zítra po meči.

Nám Provence patří květná i Burgund, s čela
chmur
kde stíny plaší paním svou písní trubadur,
Maur děsí se, když o nás jej dojde plachá
zvěst —
my berly máme, chrámy i vojska, hradby měst.

Nás mocný slyší císař i říše, a tvůj pych
a nezkrotná tvá vůle mně, Mistře, jenom
v smích —
rci, v čem tvá vězí síla, kdo s tebou, jde-li
číst?"
A bouří vše zas křiklo: „Hle kacíř! Antikrist!"

V tom Jeronym zved' hlavu — sbor ztichl
v jeden ráz.
Zrak jeho, plný lásky, spěl chrámem, kde se třás'
skrz malby oken slunce svit poslední, a kol
skráň obetkal mu bílou stem zlatých aureol.

Zřel preláty a mnichy, zřel panstva skvělý kruh,
zřel mistry, přílby, meče i krále, jako bůh

jenž na trůně stál zlatém, kol třpyt, a lesk a zář —
a úsměv plný jasu mu zkrášlil bledou tvář.

Však znova Gerson volal: „Kde moc je tvá,
rci nám,
že s tělem hubíš duši, jdeš k věčným pekla tmám,
kdo při tobě, kdo s tebou, kdo vzor tvůj
zářící? . . .“
— Děl Mistr: „Spravedliví!“ — A kráčel k hranici.

(„*Zaváté stopy*“.)

———

František Táborský:

ET IN TERRA PAX!

Kam pohlédneš, všecko bílé, bílé.
Přišly vánoce, ty svátky milé.
Mrazem jiskří sníh. V něm stopy vlčí.
Chlum i hora choulí se a krčí.
I ty staré domy Kostnice
i ty úzké její ulice
stojí schouleny jak stařeny
na prahu své těsné výměny.

U Dominikánů v Konstancii
bratří mniši pěkně v teple žijí;
oknem z kuchyně jde bílý vonný dým,
blahou předtuchou se plouží okolím.

Pod nimi však v hloubi, v podzemí,
kde se puch a vlhko družně tmí,
klášterní se tají vězení.
Dovnitř s vánicemi, bouřemi
oknem, jemuž krutost člověčí
dala mříž jen silnou v bezpečí,
déšť i chlad i mráz i sníh mu vniká,
vítr na mříž píská si a vzlyká.

U Dominikánů v Konstancii
libé vůně se stolů se lijí
refektářem velkým, plným mnišských líc,
hlasu lektorova a cinkotu lžic.

Nezabloudí ani maličká
s nebe dalekého třpytná hvězdička
v pusté vězení to klášterní,
kdy už dozní „Ave“ večerní.
Jenom se zdí slzy kapají,
chvílí zdi jen hrůzou zalkají,
jak v nich šepot roste v mluvu jasnější,
slova vroucnější a odevzdanější:
„Hospodine, Tys mé slunce!
Ty mne zhříváš, kdy se třesu mrazem,
kdy už všechno na mne zanevřelo,
den i noc jen bičují mé tělo,
Ty je sílíš, aby neumřelo,
Ty mne zvedáš, kdy už padám na zem.

Hospodine, Tys mé slunce!
Dýcháš na mne, kdy mé údy křehnou,
Ty mne líbáš, kdy mé tělo stydne,
Ty mně šeptáš slovo živné, vlídné,
v hruď mi stavíš opory tak klidné,
že ni mráz ni žalář jimi nehnou.

Hospodine, Tys mé slunce!
Tys můj oheň, Tys mé teplo vábné,
Tys můj jarní vánek, ach, jak svěží!
Tys můj lék, když tělo choro leží,
lékař, jemuž odvděčím se stěží,
v jehož moc má víra neoslábne.

V Tebe věřím, Tvůj jsem všecek.
Přes ten mráz mé srdce k Tobě plane,
díky plane, oči díky slzí,
žes mé srdce učinil Svou tvrzí,
z níž má duše čista vyjde brzy
k Tobě, vpustíš-li ji, Pane, Pane."
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —

U Dominikánů v Konstancii
v refektáři celou litanii
pojedli už mis, teď zapíjejí vínem.
Štědrý den dnes — Bůh svět spasil Synem.

Na ledové dlažbě vězeň klečí,
mistr Jan, se třesa jako v křeči,
v těsném, temném, syrém vězení,
schvácen horečkou a u vytržení.
A kolkolem všecko bílé, bílé.
Přišly vánoce, ty svátky milé.
Mrazem jiskří sníh. V něm stopy vlčí.
Dům i hora choulí se a krčí.

„Hospodine, Tys mé slunce!
Ty mne zhříváš, kdy se třesu mrazem,
kdy už všechno na mne zanevřelo,
den i noc jen bičují mé tělo,
Ty je sílíš, aby neumřelo,
Ty mne zvedáš, kdy už padám na zem."
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —

U Dominikánů v Konstancii
v refektáři poslední už pijí,
židle hrkají, „benedictio" zní —
bratry svolává už zvonek na jitřní.

*

V Kostnickém dómě zvony zahučely.
Zvěst slavnou nesou na svět celý,
zvěst slavnou, která omladit chce svět
kol pod sněhem tu v tuchách dřímající,

že cítíš semeno v něm klíčit chtící
a sbírat síly na jarní svůj květ
i na tu krásu plodů budoucích
a tvůrčích zárodků v nich, věčných, nemroucích.
Noc venku bezměsíčná, plná hvězd.
Zem pod sněhem jak v teplém kožichu
si šeptem opakuje potichu
tu milostnou a sladkoblahou zvěst,
již od hvězd slyšela už tisíckrát.
I Bodam ztich. Zří ještě ohně plát,
jež odrážejí se v něm v hluboké kdes dáli,
jak na dně na svícnech by opálových plály.

A také dóm se rozhořel sty svic.
Plá v presbyteři alej voskovic
jak sloupů bílých; s klenby lustry visí,
zdi hoří svícemi, jak v třpytu tom
by s nebem hvězdným závodit chtěl dóm,
a v lesk ten zlato s barvami se mísí
rouch knížat, šlechticů i halapartníků
a paní bohatých a městských tatíků.

Sám papež Jan v něm slouží půlnoční
a prvním jáhnem císař Zikmund jest,
jenž právě před chvílí svůj slavil vjezd
v to říšské město v záři pochodní.
Teď s korunou a v dalmatice pyšné
on králi králů přisluhuje v duši hříšné

a kleká k oltáři a majestát svůj stře
jak roucho na cestu mu v krotké pokoře.

A v pravo v levo září infule
a pluviály z těžkých brokátů
tak různorodých otců prelátů,
jichž tváře bystré, tam zas odulé,
tu z očí plá ti výklad scholastický
a tam zas dým a oheň fanatický;
i vlídné sem tam rty, v nichž laskavý dlí smích,
víc ostrých, tenkých však neb chlipně vydutých.
Zříš v očích blesk tu Hispanie hrdé,
vtip Francie, tíž Germanie tvrdé,
hyb čilých Vlach, klid moudré Anglie,
i snivost Východu tu hledí dumná
a sterá jiná tvář, tu vlídně umná,
tu zlostně líná. A co divných je
tu čel a kterak různotvarný nos!
Toť Sbor — úl. Včel? Ne, ne, v něm sršňů víc
a vos.

K nim shlíží pode trůnním baldachýnem
a přepočítává v nich papež Jan
své soky, jimž — ó, tuší to! — je ve psí dán,
již vyrazí ho sekeru jak klínem.
A na tváři zvlášť utkvěl nemilé,
tam na tom energickém profile,
v němž opravdovost tkví a výmluvnost se tají —
přísného kardinála Petra d'Ailly.

Jak zabrán modlí se! Vzhled pouhý naň
mu dává cítit, že v tom těle duch
s rozmyslem odvážlivým rozpial kruh
své vlivné moci. Cítí jeho zbraň
i její ostří. Nemůž odtrhnout
svých zraků s něho, ač radš probodnout
by chtěl ho; nemůž snést té přesily,
jak vábí k obdivu a jak je nemilý.

„Ten gallský advokát s očima lstnýma,
tak příliš opatrný, by byl rekem,
a příliš smělý, by byl sluhou Říma,"
Jan papež prohlíží ho, plana vztekem;
„jenž příliš stár, by k sokům církve patřil,
a příliš mlád, by se starověry se bratřil,
však vždycky silný dost, by vedl celý Sbor
přes hlavu papeže a jemu na úkor."

Toť on, co učí (že prý v nadsázce):
Na víře, naději a na lásce
je církev zbudována trvalá.
K ní víra spoustu kvádrů dodala,
k ní naděj zdi až nepřestupné vyhnala
a láska střechu všeobjemnou vypiala,
tož láska k bližnímu jak k Bohu stejná
a neproměnlivá a věčně neochvějná.

V ní plny ducha vnitřní stěny jsou,
v ní okna — kazatelé, učitelé jasní,

Božího slova pravdy — portálové krásní,
a sloupy pevnými v ní muži činní jsou,
pastýři, vůdci. Ne na písku, větru,
ne na plachém a zastrašeném Petru,
než přímo na Kristu je církev zbudována,
a jenom tak ji nepřemůže pekel brána.

„Jen tak! . . . Mně vyrážeti otěže,
v prach svrhovati mocnost papeže
ten sýček chce, ten sýček z Francie!"
Jan papež zraky své v něj zaryje.
„Je nebezpečný, přímo na mne míří:
‚Když papeži teď tři jsou, proč ne třikrát čtyři?
Proč každý národ mít ho nemá, každá zem,
by jejich před Bohem byl představitelem?'

Ne hlavou však, když hlavou Kristus jest.
Tak Francie trůn Říma podtíná,
že stačí pak jen silná jedna pěst,
a trůn ten skácí se. Tak konec začíná.
Podrývá zvolna mysl podevratná,
tím nebezpečněji, když není chvatná,
však za to svůdná. Z rozvalin, až zajde Řím,
svůj vlastní vystaví si každá země Řím.

Tak buduje on církev, Petr druhý,
ne na skále však. Základ méně tuhý
jí dává, základ vrátký, drobivý,
v němž není místa pro trůn papeži

ni vládu světem, jež mu náleží
a již mu kácí duch ten hativý.
Jak všecek protivný je i ten jeho klid!"
Jan papež slyší hruď svou hovořit.

„Ten rozum Francie!" . . . A vedle něho
jak věž se druhý přítelíček tyčí,
Řehořův vyslanec, Jan Dominici,
jak jeho pán pln ducha bojovného,
zrak do papeže klidně zarytý,
a zrak ten dí: „Když on ne, ani ty!"
Jan papež dobře čet tu výzvu v pohledu
a na mžik sklopil zrak a zkrátil besedu.

To orel byl, jenž hrdě seděl, pevně,
jak jeho hnízdo na skalnatém břehu,
v nějž prudká Adria mu bourá hněvně
a jindy všecku slast a všecku nosí něhu.
Ten jeho Dubrovník, ten krunýř z ocele,
jenž z moře vynořuje se tak vesele,
jak racek obrovský by vyletoval tam —
ne krunýř pouhý však, duch hrdinný to sám.

A oba usedli si — o, res jucunda! —
hle, oba usedli si — blízko Zikmunda.
Tam sedí už — „Zda náhoda či vnuknutí,
že tak se sesedli? — Ne, to je spiknutí!"
Jan papež uvažuje pátraje,
v tu tajnou schůzku soků zíraje —

tam sedí kardinál Filastre z Francie —
„Ah, opět Francie!" Jan papež zanyje.

A vedle něho, vnořen v graduál,
zpěv vážný vnímá vetchý kardinál
od Kosmy svatého a Damiána
v překrásné Florencii. Tvář tak bledá,
jak truchlila by, že jí kvésti nedá
ukrytý neduh, jímž hruď nahlodána,
však v očích svíce přesvědčivá, smělá —
to právník Paduy, Francesco Zabarella.

Jich klid a tichá zbožnost plnily
tím větším neklidem a vlnily
hruď papežovu plachým chvěním,
když cítil vzezření jich nelibá
a jak jich zrak se jemu vyhýbá
a mimo něho, přímo s povržením,
se nese k oltáři, kde na kříži
Bůh v člověku v chrám s láskou pohlíží.

Jan papež rozčilen se od nich trh
a ke svým věrným rychlý pohled vrh,
se spasit pádě v jejich náruče,
chtě spasné slovo vyrvat jejich rtům —
k svým věrným, věrným vlašským prelátům
a k arcibiskupovi z Mohuče,
než síla neznámá a divná jeho vzhled
k těm jeho soupeřům jen táhla zpět . . .

V Kostnickém dómě zvony zahučely.
S šumivým ruchem povstává chrám celý.
Je čtení evangelia, té zvěsti
tak předivné, té hvězdy na rozcestí.
Kůr dozpíval. A před papeže ke trůnu,
jenž sedě v zlatě nese trojí korunu,
tak tíživou, neb nesedí mu bezpečně,
an žárlí na ni Sbor neb zří k ní netečně,

jde pozvolna, se schýlenými lícemi
sbor kněží s kadidlem a svícemi,
a mezi nimi jáhen kardinál
přináší missál zlatem pobitý
a drahokamy těžce pokrytý,
by čtení jeho papež požehnal.
A na kolenou požehnání jeho vzav,
jej nese císaři, an hrobově ztich dav.

Ten na trůn pod baldachýn rozpiatý,
říšskými obklopen jsa knížaty,
z nichž jeden meč, ten říšské jabko nese,
ten korunu zas císařovi snímá
a onen říšský prapor tvrdě třímá,
sed proti papě, lehounko se třese,
an vidí, zraky všech jak na něm utkvěly,
a plachý jeho zrak dí, že je rozchvělý.

A jáhen císař povstal se trůnu,
na hlavě nesa říšskou korunu,

vzal kaditelnici a třikrát vonný dým
co pozdrav vyslal nad tím poselstvím,
jež ve slávě a světovládné moci
a v lesku, přepychu vstal vítat této noci
on, císař, s trůnu, v slávě největší,
zvěst božsky velebnou a prostě člověčí.

Nemoha zakrýt vzruch svůj dojatý,
co biskupové drží svíce rozžaty
kol kardinála, který missál zved
až nad hlavu, by císař z něho čet,
stál Zikmund, lehce odkašlal
a sepiav ruce hlasem chvělým číst se jal
a mírným, jak když rek meč na smír odpáše:
„Počíná svaté evangelium dle Lukáše."

A velkým křížem přežehnal své čelo
a ústa svá a hříšná prsa svá,
a po něm celý chrám se znamená
týmž křížem oddaně, až zašumělo
to tichem chrámovým, jak z vyšších stran
by zavanul sem cizích vzduchů van.
A ruce sepiav zas on zpola pěl a čet
to čtení nezvyklé a v tváři lehce zbled:

„I stalo se v těch dnech, vyšlo jest vyrčení
od císaře Augusta, by byli sečteni
svět všecek s národy.
I šli všichni, by z nich zapsali každého,

každý do města svojeho.
Šel pak i Josef z Galilee na ta slova
do země Judské, města Davidova,
jež slove Betlém,
by zapsán byl s Marií, sobě snoubenou
manželkou, těhotnou.
I stalo se, když byli tam, že dnové
se naplnili a chvíle byla,
aby porodila.
I porodila syna prvorozeného
a plénkami obvinula tílko jeho
a položila ho do jeslí,
neb v hospodě místa neměli."

Tu Zikmund oddych si a pohléd v chrám,
kde všecko stálo rovno figurám,
jež vyřezány v dřevě, v kameni
v chrám hledí vážně v světel plameni,
a zahléd papeže, jak oči svoje
naň upřel, oči plné nepokoje,
ba cítil, co mu papež říci chtěl:
‚Kéž ve Sboru bys též tak pěkně pěl!'

A Zikmund dětskou radost pocítil,
že volnějším se stává, ostych mizí
i nesmělost a nezvyklost ta cizí,
že hlas nabývá živé modulace
a on že sám se stává pánem situace;
i sebral síly, srdce roznítil —

jak učeň připadal si, jenž se dosud třás —
a směle odkašlav, se rozpěl v jasný hlas:

„A pastýři byli v krajině té nocujíce,
stráž noční nad svým stádem konajíce.
A aj,
tu anděl Páně postavil se podle nich
a sláva Páně osvítila tváře jich;
i báli se bázní velikou.
I řekl jim anděl: „Nebojte se!
Aj, zvěstuji vám radost velikou, radujte se,
jež bude všechněm národům:
neb narodil se vám dnes Spasitel,
jenž jest Kristus Pán, jak Bůh sám chtěl,
tož v městě Davidově.
A toto vám za znamení: najdete děťátko
plénkami obvinuté, v jeslech holátko."
A hned s andělem
se zjevilo jim množství rytířů skvoucích,
nebeských, chválících Boha a řkoucích:
„„„Sláva na výsostech Bohu
a na zemi pokoj lidem dobré vůle!""

A Zikmund dopěv přežehnal se sám
a po něm přežehnal se všecek chrám,
pak čtené evangelium to políbil,
— tak rád byl v duchu, že ni jednou nechybil —
a průvod odnášel již knihu ku papeži,
by též políbil poselství to svěží.

Vše stálo v nezvyklém, až něžném pohnutí,
tou zvěstí andělskou na chvíli dotknutí.

Zrak Petra d'Ailly změkl v snivou zář,
níž sklonil Zabarella bledou tvář,
jen bojovně dál jako věž se tyčí
Řehořův vyslanec, Jan Dominici,
však sklopiv zrak . . . I papež stojící
se při čtení tom změnil na líci
a všechno panstvo stálo dojatě,
tou zvěstí zamlklí — žebráci ve zlatě.

A Zikmund spokojeně zíral v chrám
a div si ruce nemnul, jak byl rád.
Nad velké vítězství si vážil sám
té chvíle kratičké, v níž zdvih a spád
slov několika z duše pročtených
chrám všecek do světů vznes nesněných.
Ač nejasně, přec sladce cítil v rozchvění
vše podmaňující ach, sílu umění.

Tak matně, tušivě jen cítil: hrstka slov,
do krátkých několika převedena strof,
jak jarní bouř tvým nitrem otřese
a do světů tě čistších rázem přenese,
tvou duši zjasní, tluky srdce zmírní,
jak zefýři by šuměli tam smírní,
a všude samý květ a květ jen u cesty . . .
Však sama cesta tvá — ó, co v ní neřesti!

Víc ještě zrudla Zikmundova tvář.
Kdos nutí ho, by vzpomněl známých svých —
co vzpomínek se plíží zlých a zlých!
A ony dí: „Jaký tys hnusný pletichář!"
I Husa vzpomněl — cítí, jak ho nutí
jakési vnitřní naléhavé hnutí:
„Ty zaštítíš ho!" . . . ba i slyší číst
tu zpupnou výstrahu, moravských pánů list:

„Jdou velké řeči mezi knížaty
a pány, žasne chudý, bohatý,
jak proti glejtu Milosti Tvé bez viny
muž spravedlivý dán je v žalář zločinný.
Neradi bychom, aby cti kdož dbalí
cti Tvojí Milosti se krutě dotýkali,
by příčiny se mnohým nestaly,
že přízně Milosti Tvé by se lekali."

„Ta zpupnost!" zrudlá Zikmundova líc
se stáhla v úšklebek, že sevřel ret —
však vzpamatoval se a ztlumil vznět
své prudkosti. Dnes nepřál si nic víc,
než poddati se dojmu na chvíli
a náladě, jež hlavu nachýlí
blíž k srdci na mžik v soulad lahodný.
Jen mžik; neb lidstva hruď — chrám dosud
nehodný . . .

A byli v chrámě jiní lidé zlí,
v svých tvrdých srdcích jako zamrzlí,

a stáli nesmělí a zaraženi.
Jich suché srdce, tvrdší vyschlé kůže,
tou vlahou zvěstí jak jerišská růže
se na mžik rozvilo a divně sladké chvění
tak jimi projelo, že hlavu schýlili
a mnozí v očích svých i vláhu cítili.

A dojem potrval a zůstal zjevným,
„Credo in unum Deum" hlasem pevným
když papež zanotil, kůr vpadl sborem
a zvony dómské opět zahučely.
Jich hlaholy utichlou nocí se chvěly
a chvěly vlnivě, až v těle chorém
v žaláři podzemním zalehly zvučíce,
jak včely nebeské nad vězněm bzučíce.

*

Na mrazivém loži vězeň sedí,
vnímá zvuky, pohnut do tmy hledí,
duch ji křídly svými rozhání.
„Noci svatá, milostná a sladká,
hvězdou věstíš příchod Jezulátka
pastýřům tam na stráni.
Z otevřených nebes andělé
zvěstují též mně ho vesele.

Vidím hvězdy, vidím Betlém chudý,
vidím pastýře a slyším dudy —

já též pastýř, já též všeho nechám
a jen Spasitele vítat spěchám
do Betléma, který do tmy září,
Antikristu oslepuje tváři,
který učinil jsem Východem,
odkud zjasněn národ vyjde s národem.

Zas jsem s vámi, v Betlémě nám drahém.
Zaklínám vás vašich duší blahem,
bratří, sestry, páni, rytíři,
ze svých srdcí vymeťte prach pýchy,
by v nich hostem Beránek byl tichý,
jemuž klanějte se s pastýři,
vůdci stád i vůdci národů,
síla králů, knížat, vévodů.

A ty prvý jednej, Český králi!
Svatý buď tvůj národ, dokonalý!
Země tvoje zemí svatou buď!
Každá chata v ní buď svatyní,
ona celá nebes předsíní,
kde je lampou čistou každá hruď,
aby království tvé, celá tvoje zem,
veškeren v ní národ byli Betlémem!

A ty, králi Polský, vznešený,
i ty, lide jeho, sbratřený,
buďte záloha vždy věrná, jistá;

pomáhejte potřít Antikrista!
A vy všichni druzí králové
a vy všichni velcí carové,
sestupte se, shromážděte sem —
celý svět učiňte Betlémem!

„Aj, duch Páně nade mnou," dím s prorokem,
„onť mne pomazal a poslal chudým všem
kázat evangelium; kdo srdcem zkroušení,
uzdravovat je a zvěstovati
jatým propuštění, slepým vidění,
a kdož souženi, těm volnost dáti.
A všem zvěstovati léto Páně vzácné . . ."
Bylo veselo mně na vinici pracné.

Bylo, bylo — a zas bude, bude.
Plameny zřím vyšlehovat rudé,
plameny, v nichž na prach zhoří chvatem
všecek troud, však zlato bude zlatem.
Ba i modla, samý pych a nach,
modla světová se skácí v prach,
z něhož vzejde pak, až vytratí se dým,
nový Jeruzalém, nový Řím."
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

Tak v horečce a u vytržení
v Betlémskou kapli z temna vězení

se přenes vězeň slovem hlasitým.
A z dómu zvony oknem nekrytým
— tam „Ite, missa est!" už odepěli —
zas zaléhaly do té chladné cely
a provázely temně papežovu řeč,
an v ruce Zikmundu klad — hájit církev — meč.

Meč velký, břitký, z chladné ocele,
jenž v hruď se bude vrážet vesele,
v ta srdce kacířská, ta srdce psí,
an celý svět blesk zjasnil poselství
a pastýřové v šalmaje a dudy
svých citů vkládají už zlaté hrudy
a nebes rytíři zvěst nesou na vesmír:
„Sláva na výsostech Bohu, lidem mír!"

(„*Kacíři.*")

Poznámka. K evangeliu sv. Lukáše (II. 1.—14.) použil jsem překladu bible Kralické a lituji, že nemohl jsem ponechati také její překlad verše 14. „a na zemi pokoj, lidem dobrá vůle!", jehož znění jest v pravdě lidské, přejíc pokoje celé zemi a všem bez rozdílu, dobrým i zlým, přejíc, aby v nich všech byla „dobrá vůle". V něm jest víra v zdokonalitelnost lidstva. Znění Vulgaty „a na zemi pokoj lidem dobré vůle" není tak všeobecné, omezuje, zužuje význam poselství andělského, není v duchu Kristově. Duch nedokonalé výchovy z něho mluví, nechtíci se obírati lidmi zlými, pochybivšími a vésti je k lepšímu, vzbuzovat v nich pohnutky k lepšímu, aby v nich byla „dobrá vůle". Ale Zikmund četl „et in terra pax hominibus bonae voluntatis", i musil jsem ponechati znění toto.

Bohdan Kaminský:

LÍSTEK VAVŘÍNU.

Z Husova vězení v Gottliebenu.

Jeden list. Nic víc. A stačí k zoufání a zešílení,
stačí, aby v srdci vznítil všechen dávno spící
vztek,
pláč a výkřik neskonalý, dávno zašlé marné
snění,
v duté klenbě lebky zprahlé divý požár myšlenek,
jenž by vzplanul nekonečný jako moře, věčnost
celá,
vzplanul žárem, v svět se rozlil jako velký
dravý proud,
k žití vzbudil vášně spící, rozplamenil mužů
čela,
pohled ženy, děcka, kmeta. Jeden list. Ó vzpo-
menout
a ta dlaň se v křeči svírá, oko děsným žárem
rudne,
čelo sálá, hoří, plane, kletbou chví se bledý ret
a tou nocí, po staletí výkřiky kde zněly bludné,
jeden chorál k nebi stoupá a tím šerem roze-
chvět
veliký a přenesmírný širým kosmem dál se valí
jako hukot oceánu, věkovitých lesů šum —
a ten hlas a zpěv a chorál nekonečný, neskonalý
výš a výš a vzhůru stoupá k branám ráje,
k nebesům,

třese sloupy všehomíra, s klenby nebes hvězdy
střásá
a v těch chudých, prázdných srdcích nezkrocený
nití pal —
Jaké štěstí, že v těch srdcích vyhynula dávno
krása
myšlenky, že písek žhavý dávno oči zasypal . . .
Jaké štěstí, že už dávno, dávno více necítíme
na čele hlod pohrdání, který zevšad šlehá nás,
že, co kdysi bouřívalo v hrudi nám a už jen
dříme
v spánku líném, dávno, dávno jiním pokryl
ostrý mráz,
že své bídě a své hanbě tak jsme zvykli, že už ani
zardíti se neumíme, neumíme poznat víc,
přehluboko jak jsme klesli, nevíme, že na své
skráni
máme slinu jedovatou, která zvolna stékajíc
krvavým a bídným čelem, skrání bědnou,
rozervanou,
měla by nás pálit, pálit — Neumíme ani žít,
kterak chcete umírati za myšlenky, které vanou,
ode věkův k věkům znova. — Jenom líný,
hnusný klid,
vám to stačí, vám to stačí, s pokryteckou,
lhavou tváří
vzdychat jako ženy, líbat zneuctěný vámi kříž,
na němž jiný umřel za vás — ohlédnout se
po žaláři,

kde mřel Hus — mřel za vás, za vás — vám
to stačí, dosti již,
když líbáte okázale chladný kámen, hlava jeho
kde si zdřímla naposledy . . . a pak chudý,
prostý list
béřete si na památku z věnce dávno povadlého.
Jděte, jděte, bídní, podlí. Je to zášť a nenávist,
co v svých úzkých prsou máte, myšlenky
a lásky chrámy
boříte kol rukou drsnou, tady lžete lásky ples,
ale na kříž vbijete to, co tu vyšší mezi vámi,
vyštvete to na hranici — přede věky jako dnes.

Aug. Eug. Mužík:

* * *

Co rok, to s novým vznícením
se duše k tobě vrací,
jak na jaře kdy v domov svůj
vždy spějí z dálky ptáci —
den plane, hoří růžemi,
a prostřed toho světla
tvá bílá líce zkvetla
jak kalich lilje nám.

Jenž za pravdu jsi na smrt šel,
jak jen kdy muž a člověk,

a nevěděl, ten ohně žár
v tvých stopách půjde po věk,
a nevěděl, že mužnost tvá
se v celý lid tvůj vtělí,
že neskloněný, smělý
tvůj stát zde bude duch.

Krvavá růže, ohnivá
v tom našem dusném létě,
a bílý, čistý oblaku
vždy v předu k naší metě,
vždy výš před celým národem,
jenž těžce jda a tvrdě,
přec nezdolně a hrdě
k své kráčí svobodě!

On ví, až tvoje čistota
a slavné ducha plání
se v každou českou vlije hruď
i žitím pohrdání,
až bytost tvoje naši krev
nezdolným vzdorem zvlní,
pak vzejde, pak se splní
tvůj o volnosti sen!

My v boji, bouři věčně jen
a nikdy v chabém klidu —
jsme stádo tvé, ty kněže náš,
tvé děti, otče lidu —

ó nikdo z naší podstaty
tvé jméno nemůž' rváti —
jen s krví srdce ztratí
se, s naším životem.

(„*Duchu Husovu.*")

MISTR JERONYM.

(1416.)

I.

Já volám tě. Rok již mrtev jsem
a pokoje nemám v hrobě svém,
zřím, kterak jsi sláb a nestatečen,
jak smrti se bojíš, vždy couváš jen
a nehoden's jména již muže.
Já žalář jsem navštívil, v kterém teď dlíš,
já ohněm jsem přicházel ve snech ti blíž,
tě za sebou přitáhnu, nežli to zvíš,
ty musíš se mnou jíti!

Mně uniknout — marně bys si ždál,
již kat ti hranici uchystal,
ty do vlasti své se nevrátíš víc,
ni jednu neuzříš známou líc,
jsi odsouzen za mnou se bráti.
Můj prach kat vysypal ve vodní vír,
však ani zde v temnu klid není a smír,
zde boj je a hrdosť, ne mdloba a mír,
tož pojď již ke mně dolů!

Děl Kristus: Nejsem pokoj, však meč,
kdo se mnou je, půjde v krvavou seč,
já nechci vlahé — jimi pohrdám,
však za život život věčný dám — —
tož nastal čas — konec již všemu.
Ty zítra se vzchop a vyjdi v před,
Kristus je žár — tys mrákotný led,
v tom májovém jitru ty roztaješ hned,
již toužím tě obejmout, bratře!'

II.

Jenž bloudil, tápal dlouho v tmách,
a odvolával pravdu svou,
jak duch by přítele naň sáh',
tak umřít přál si pojednou.
„Dost!" řekl pevným hlasem svým,
„již duch můj více nezbloudí,
já ku Kristu si pospíším,
a on nás všecky rozsoudí."

Šel s jasným čelem, zmužile,
nic hlavu pyšnou nesvěsí,
a hrůza smrti zlotřilé
jej nezlomí a nezděsí.
Tak žádný stoik nežádal
si smrtí děsnou zhynouti,
jak bál by se, že ohně pal
by v posled moh' jej minouti.

Pad' na kolena, před kolem
se modlil v jitro zardělé,
pak mužně vzhlédl kolkolem
a k východu zřel nejdéle.
Tam někde v mlze, daleku,
tam leží rodná česká zem,
však místo proseb, nářeku,
jen vítězným křik' hlaholem.

I zdálo se, že dvojí zpěv
z těch jedněch prsou vychází.
To jakýs vážný ducha zjev
jej písní svojí provází.
„Sem, kate, přistup," v konec prál,
„a z předu rozniť ohně pal,
neb bych se tvého ohně bál,
sem byl bych se já nedostal!"

(*„Duchu Husovu"*.)

F. S. Procházka:

ŠESTÉMU ČERVENCI.

Ještě nedohořelo,
ještě nedobolelo!
Plamen křivdy šlehá kletý
dosud Pravdě přes čelo
jako před pěti sty lety.

Kouř se vine dále tich
krajem v šedých závojích,
do duší se smutek vtírá,
jak se z dálné vatry zdvih',
a Vzdor marně pěstí svírá.

K čemu onen plamen plál?
Zda-li blíž jsme, zda-li dál?
Pro šum řečí, aby zněly,
pro praporec, aby vlál?
Či jsme špatně rozuměli?

Zdráv buď dni v střed našich Čech,
výhní budiž duší všech,
očisť muže v plamu lázni,
k práci posvěť je tvůj žeh,
síle růst dej, zhynout bázni!

Neboť nedohořelo,
ještě nedobolelo!
Plamen křivdy šlehá kletý
dosud Pravdě přes čelo
jako před pěti sty lety.

(*„Písničky kovářova syna"*.)

J. S. Machar:

DVĚ MATKY.

I.

Matka Husova.

Tak, tak jen vidím tě; je malá světnička,
jak do dnes ještě po venkově bývá,
na lávku u kamen usedla matička
a maně k oknu v myšlenkách se dívá.

Ta hlava zestárlá je prací, starostí,
vlas řídký tulí se k té vyschlé skráni,
vybledlý měkký zrak už jaksi zvyklostí
se krčí v tichém lesku odříkání.

A ruce sepjaté na život složila,
v němž nový život hýbati se cítí,
a vážně, pobožně, jak by se modlila,
na minulé i příští myslí žití.

Své svatby vidí den, to bylo v neděli.
Na nebi leskla se už večernice.
Po tanci pod lipou, po hlučném veselí
šla s mužem poprvé sem do světnice.

Šla, květy ve vlasech, on v drsné dlaně své
tisk' chvějící se horkou ruku její,
a oheň příštích chvil se z duše mladistvé
lil červení po drobném obličeji.

Na prahu stanuli — a náhlá tesknota,
strach před neznámem duši její jaly,
jakoby vzdechy, krok příštího života,
ze šeré jizby temně zaznívaly.

V prosbě a důvěře tu ruce sepjala
a rety modlitbou se vroucí chvěly —
co dole děvčata vesele zpívala
a pištci pronikavě k tomu pěli.

Pak vidí řadu dní a měsíců a let
v šedivé, jednotvárné chůzi,
a jimi plynul tak ten malý její svět
bez otřesů i radosti i hrůzy.

Při práci na poli jí zmozolnila dlaň,
osmáhla líc a povraštilo čelo.
Rozšafnou selkou teď se stala plachá laň,
a požehnání na jich práci dlelo.

Za letních večerů na lávce před domem
sedala v kruhu žen a hovořily
o prostých zájmech svých, o novinkách, jež sem
ze vzdáleného světa zabloudily:

jak císař po čtvrté se slavně ženil zas,
a jakou sílu má ta nová paní —
podkovu rozlomí, tác zlatý stočí v ráz
a stůl prorazí udeřením dlaní;

jak císař zbožný je, prý kostel vystavil,
jehožto střecha samou mědí kryta,
a z Němec do Prahy jak v slávě dopravil
šat Veroniky, rámě světce Víta.

A za dnů nedělních, kdy slunce lesklý pruh
v sváteční náladě pad' do světnice,
sedali u stolu, ona a její druh,
o dnešním slově božím hovoříce;

ji dojal Rozsévač, jak z klína zrní bral
a sil a sil. Jen jedno zrnko malé
se v půdě uchytlo a strom pak vyrůstal
a ptactvo na něm pělo k boží chvále;

jí smutku pocitem se srdce zachvělo
nad Zrnem hořčičným, tím zrnkem drobným,
jež musí umříti, by k slunci vyspělo
v rostlinu s požehnáním stonásobným;

pak život Mariin ji poutal. Viděla
ji, dívku hnědých zraků, tmavých vlasů,
prostičkou, venkovskou, poselstvím anděla
zdviženou do slávy a nebes jasu;

a matkou zřela ji. S ní žila její ples
i hrdé štěstí . . . Jen to utrpení divé
na vrchu Golgathy jí lilo v duši děs:
„Proč nedals, bože, matce umřít dříve!" . . .

A šla ta řada dnů a měsíců a let
v šedivé jednotvárné chůzi
a jimi plynul tak ten malý její svět
bez otřesů i radosti i hrůzy.

Šla časem na pohřeb tu známých, příbuzných,
na svatbu, na křtiny — jen jizba její
ta prázdnou zůstala, tam nezněl dětský smích,
pláč, capot nožiček. A beznadějí

se hruď jí vlnila, když podzimkový klid
na pružné začal dýchat tělo,
když ruce scvrkaly, když bujný vlas jí řid',
zapadla ňadra, žloutlo čelo.

Než bůh byl milostiv jak v Starém Zákoně
k Izáka matce. Žije její děcko;
to bude pozdní květ v podzimním záhoně,
krev její, naděje a žití všecko.

Sní, že to bude syn; a že je bohem dán,
buď bohu dán, co oběť čistá;
po světci Křtiteli ať nazývá se Jan,
jenž všude hlásal příští Pána Krista.

Ať z něho dobrý je a dokonalý kněz
dle slova písma zbožným k potěšení;
snad faru dostane a celá jeho ves
v něm bude otce ctít; a při modlení

za otce, za matku své prosby vyleje,
a Kristus Pán je přijme přelaskavě
a dvěma dušičkám milostně popřeje
koutečku v nebeské své slávě — —

Ať jí se podobá — ne dnes, však v onen čas,
kdy ještě hladké, bílé líce měla,
veselý hnědý zrak a hustý, tmavý vlas,
jenž kudrnatil se jí kolem čela . . .

II.

Matka Žižkova.

Jde paní Katuše z vrat Trocnova
a míří na uzounkou luční stezku.
Je po polednách. Výheň žárová
mdlou mlhou zastírá se na nebesku.

Kře, trávu kryje prach. A nikde ruch.
Hvizd ostrý cvrčků dusnem probíjí se.
Vod blízkých zápach plní žhavý vzduch
s trav, doušky vůní tíživě se míse.

A paní Katuše se rozhlédá
po malém obzoru. Tam od Krumlova
nad černem vrchů lehce pozvédá
se spousta vlnek měkká, jantarová.

Pohodí hlavou. Zrychlí krok svůj v běh,
na pole nutno podívat se k lidu;
snad možno naložit, než z mračen těch
vod spousta spadne. Ona nechce klidu

teď ani, kdy je u své hodinky
tak blízko, blízko. A snad proto právě.
Ať zdědí příští tvor ten malinký
tu čilost její. K nádheře a slávě

mu život nedá . . . Rozžhavený vzduch
zprah', dusil hrdlo její. Z lehlé trávy
pod nohou její lesklá tílka much
vylétla líně. Rej svůj kolotavý

komáři vedli. — Paní zemanka
zahnula v levo, pod vrbovím je tu
křišťalná, zacloněná studánka;
poklekla, vodu nesla dlaní k retu.

A pijíc, dívala se na obraz
v zrcadle vodním: bledošedé oči
pod svislým obočím, nos orlí, přísný ráz
v těch smělých tazích, ryšavý vlas točí,

nad silným čelem v středu rozčísnut,
se po spáncích — (a paní Kateřina
vzpomíná mně, jak pan Ješek, tknut
pobídkou, výtkou její, ruce spíná

a kývá hlavou: Vím, že vy jste pán,
já paní z Trocnova; to žertík malý
byl pánem bohem dobrým lidem dán,
by se mně, ženě s bradou, z duše smáli).

A paní Katuše už spěchá dál.
Slunce se zatáhlo. Už nade hlavou
mrak zšedivělý jako plachta stál.
Vzduch zakalil se. Barvou přísnou, tmavou

ty louky, pole, chlumy dýchají.
Zveď chladný van se. V chumlech nad rybníkem
šedivých jepic roje těkají
a vlašťovky tam prošvihují s křikem.

„Pan Ješek věru ženskou duši má,
je měkký, dobrý . . . přeje si mít dceru,
už v myšlenkách ji hýčká, objímá —
však marně — syn to musí býti věru,

ať zve se po něm Jan — než bude mým,
mým, mým — a krev mou cele musí míti,
zlé doby jsou dnes, v čase budoucím
snad úpornějším ještě bude žití.

Ba věru, truchlivé to noviny
pan Ješek přivezl nám včera z Prahy.
(Mně, marnotrata, koupí tkaniny
a bitý pás — za peníz jistě drahý.)

Chor starý císař — už prý nevědí,
jestli ta nemoc nepovede k skonu —
a hoch, král římský, všecko podědí
v spleteném, prostopášném Babylonu.

A Praha samý kněz a prelát, mnich,
lenoši břichatí a cizopasní,
jen v hradě do čtyr set se čítá jich,
těch liljí z písma — než tak nejsou krásní:

učení mistři ve škole se prou!
o pupek Adamův a zle si klejí,
co žáci zatím po krčmách se rvou
a medovině holdují a freji;

kostely plny svatých hřebíků
a křížů Krista, svaté panny vlasů,
a císař stříbrem v zbožném návyku
za rouhání to plnil lotrům kasu."

A paní Katuše pěst zatíná
a ve zlé vrásky krčí se jí čelo . .
Pochmurná, temná byla krajina
a kdesi v dálce za horama hřmělo.

„A venkov samý klášter, mniška, mnich,
čeládka líná — kdyby bůh je slyšel
a všichni prosili za blaho bližních svých —
jaký to ráj by české zemi vyšel!

Ó, kdyby prosili — však čas kde vzít?
Kněz u oltáře sedí s plným košem,
mnich po domech jde jako kramář žid
a hříchů odpustky si koupíš grošem!

A českou řeč prý v Praze neslyšet
a po venkově v městech samí cizí —
ty císař seje, jak už jeho děd.
Tak starý jazyk z domu svého mizí.

Ohavnost, spuštění — jak Kristus prál,
Sodoma stará vzešla v naší zemi —
můj pane Ješku, ty sis dceru přál.
Já cítím, vím: Bůh syna dopřeje mi!"

To vzkřikla, neboť bolest jako nůž
projela životem a chůzi staví.
A velké kapky řídce bijou už
kolem ní v temnou zeleň trávy.

Jde zas. „Ten starý císař u lidí
e v lásce. Takto on je otec pravý.
A přec jen hřeší, přec jen nevidí!
Kdo, milosrdný Bože, chyb těch spraví!?"

A vzkřikla zas, ta bolest teď je však
trvalá, hrozná . . . cos jak celá skála
hřmí jejím životem . . . a s nebe mrak
proud vody chrlí, země v blescích vzplála.

Jí nohy klesají, zrak kalí tma,
posledním hledem letí v blízko stromu,
jenž v tmavé nebe hází větvema
a zčernalým pněm skřípá v rachot hromu,

zrak zavřen, tělo to se žita vlnami
dovléká při zemi . . . k pni klesá jeho — —
— — — — — — — — — — — — — —
Buď požehnána mezi ženami
a požehnaný plod života Tvého!

(„*1893—1896*".)

HUS.

Pře jeho došla cíle cesty svojí,
čas jeho Noci Veliké byl blízko.
V klášterní kobce u Bosáků čekal
na chvíli, kdy mu přikázáno bude
oslavit Pána ještě naposledy
a dát mu v ohni vetché tělo v oběť.

Psal za dne listy přátelům svým do Čech
a pořízení činil o všem, co tam v dáli
zval jměním svojím. Odkazoval knihy
moudrého mistra Viklefa svým druhům,
své sukně žákům zvláště odevzdaným,
pozdravy známým, lásku svou všem Čechům.

A všechny prosil, aby pevně stáli
v poznání čistém, věrni slovům Písma,
jak z jeho úst je slýchávali kdysi —
tak psal a síle je, sám sebe sílil.

Neb v noční tmě, kdy hvězdy dívaly se,
vcházela k němu bolestivá chvíle,
jež sestrou kdysi Gethsemanské byla.
V tom tichu, kdy svět hříšný umlkl, zmizel
a bděly hvězdy, hovořila Věčnost —
svůj život viděl bez viny a čistý
a zlobou k strašné smrti odsouzený.

Na domov vzpomínal a všecku lásku,
jež poutala jej v rodné zemi k světu,
a bylo teskno mu, a duše jeho
v úzkosti modlila se slova Páně:
Možno-li, otče, odejmi ten kalich
od zemdlených rtů mojich . .

A tu schvěla
se jako anděl s číší občerstvení
naděje plachá v síňku duše jeho:
Snad přec uvidí zase zemi svoji
a k svým se vrátí . . .

A když sen mu zavřel
horečná víčka, viděl sebe doma,
v Betlémské kapli, rodnou řečí mluvil

k těm všem, kdož bez klamu a lsti a falše
mu naslouchali — duše jeho při tom
prohřáta byla prozlaceným teplem
dne májového . . .

Bílý den mu přines
zas přesvědčení, že je v cíli dráhy,
čas noci jeho Veliké že blízko —
sáh po peru, psal listy; síle svoje,
svou duši sílil, aby neklesala. — —

O pátém červenci v síň jeho vešli
biskupi čtyři, vyslancové sboru,
a čeští páni. Naposledy ptal se
sbor knížat církevních, zda přizná bludy,
jež psal a kázal, zda je odvolává,
by tělo zachoval i spásu duše.

A nežli mohl odvětiti těmto,
pán z Dubé za ruku jej jal a řekl:
Hleď, mistře Jene, my zde druzi tvoji
a průvodci, jsme lidé neučení,
nám nelze radit tobě, sám viz tedy:
mníš-li, žes chybil, odvolej a vyznej;
však nevinen-lis, v poznané stůj pravdě
až k poslednímu dechu v chvíli smrti.

I patřil mistr v zaslzené zraky
českého pána — ale zrakem duše

uviděl náhle bezpočetné oči
z otčiny svojí: zbožné Petry s Dorou
a Kateřiny s čeleděmi jejich,
Jiříka kněze, paní na Zderaze
i mistrů Jesenice, Mikuláše,
doktorů mnohých, písařů i žáků,
Martinka mistra, Křišťana a Petra,
Henryka Lefla, Margrety a Skůčka,
dcer měšťanských i paní, bratří v písmu,
čeledi dvorské, prostých řemesníků
i jasné králové — ty oči spatřil,
jež připjaly se ke rtům jeho vždycky,
když kázával v své milované kapli —
a viděl dále zraky prostých lidí,
kdož přišli k slovu Páně v Kozí Hrádek
a na Krakovec: z pod plachetek září
nad jasnou pravdou oči žen a dívek,
zrak vesských plebánů plá odhodláním
v poznané pravdě jít a vésti jiné,
zrak zemanů a rytířů mu dává
své páže s mečem v službu vůle boží,
a oči sprostáčků mu podávají
za obět to, co mají, celé žití —
I Čecha vidí, vojáka, jenž v březnu
s Poláky návštěvou byl v celi tady:
po slavných bojích s hrabivými Němci
se ubírali k Praze, k službě krále,
Čech zeman byl, měl jedno oko pouze
a okem tím se díval v líc mu pevně,

když promlouvá k nim — pohled oka toho
se sty a sty těch očí zírá na něj.
Všem těm dal kdysi světlo ve tmu duše,
života smysl, ukázal jim cestu,
ti jemu věřili a věří v něho —
je možná zklamati je? Odvolati,
co jim též patří a ne jemu pouze?

I vešla síla hrozná v duši jeho,
tisíců síla, síla všech, již z dáli
sem k němu hledí. Ne za sebe pouze
i za ně mluví: Pane Jene, věztež,
že kdybych bludy býval psal a kázal,
chtěl odvolat bych jistě poníženě,
však svědkem Bůh mně: žádám, ukažte mi,
že bloudil jsem!

Zrud prudkým hněvem v líci
z biskupů jeden: Moudřejším chceš býti,
než sbor náš celý?

Usmál se a řekl:
Nuž, poučte mě, rád chci odvolati.
I potakali hlavou biskupové:
Jak zarputilý je ten kacíř v bludech!
Nuž oheň vyžere ti šalby z duše
a strusku její uchvátí pak ďábel
a tovaryši jeho, džbáne hříchů!

On vítězně se usmál — viděl nyní
sta a sta očí z dálky zírat k sobě
těch očí lidí drobných, neučených
s vděčností vroucí, oddanou a prostou,
a řekl pevně: Kristus na nebesích
mým jediným je soudcem spravedlivým,
mým doufáním a pevnou vírou mojí.
Zde vítězí, kdo přemožen tu bývá.

— — — — — — — — — — — — —

A k soudci tomu pevný šel dnem příštím
ohnivou branou z soudů toho světa.

(*„Apoštolové"*.)

ŽIŽKA.

(1423.)

Žižka:

Je ticho venku. Z vlhkého pak chladna
lze cítit, noc že valně pokročila.

Kněz Petr:

Už Bůh jen bdí a na nebi hvězd počet
a dole, otče, ty a stráže naše.

Žižka:

A tvoje oči?

Kněz Petr:

Šťastny, že být mohou
dnes zrakem tvojím. Nechce se jim spánku.

Žižka:

List bratřím Valečovským Laudát poslal?

Kněz Petr:

Po jezdci křepkém.

Žižka:

A ty výzvy městům?

Kněz Petr:

Jsou rozeslány.

Žižka:

Budeme se biti
zas tedy s Zikmuntem a panem Čeňkem
o boží při. A s Němci o při svoji.

Kněz Petr:

A v obém přispěje Bůh spravedlivý.

Žižka:

Což rána ženy Proškovy? Je lepší?

Kněz Petr:

Ne, otče Jene. Nechce přát jí klidu.
Ulehnout nechce. Poraněným slouží
a sebe nedbá. A když služby není,
jim z Písem předčítává.

Žižka:

Tvrdošíjna!
Rci dětem, kněže, aby natrhaly
u cesty rostoucího jitrocele,
a Prošková ať rozmačká ty lístky,
až mastí budou, tou ať potře ránu
a zaváže. Mně v Polsce častokráte
jitrocel pomoh. Zimnici-li mívá,
ať kořen jeho vaří a ten odvar
požívá s mlékem. Písma čítat může,
leč k obsluze dost zdravých sester máme.

Kněz Petr:

Poslechne jistě, když tak vůle tvoje.

Žižka:

A mládež tábora je dobré mysli?

Kněz Petr:

Je šťastna dětstvím svým. Při službách božích
mladými hlásky chválí Pána Boha
a výklad kněží zbožně poslouchává.
A potom chlapci vyberou se v luka
a skotačí a zápasí a křičí,
jak zvyk už hochů. Ale hrám těm tolik
se neoddají, aby nepostřehli,
když tu či tam se houfec bojovníků
k besedě sejde: zanechají všeho
a jako vrabečkové mezi drůbež

ve chvíli, kdy se zrní sype, běží
a vetrou se v ně, naslouchají řečem
o bojů příhodách a pomstě boží,
zrak jiskří se jim, milovat se učí,
co zákon boží velí, vyrůst touží
a palcátem vlást jako otci jejich.
Děvušky hravé loutky sobě strojí
(z těch cetek, jež jsme v loňském lednu našli
ve vozech Zikmuntových nad Sázavou),
když ku hře chvíle. Jinak pomáhají
svým matkám, ať to vaření či šití,
tak opravdově, že se neubráníš
úsměvu blaženému vida vážnost
a zaujatost v hravých obličejích.

Žižka:

Tábora naděj . . . Zavedeš mě, Petře,
až zítra budou zpívat, v blízkost jejich,
rád poslouchám ten hlahol svěžích hlásků . . .
— Což onen Pražan, který ondy přišel
v náš tábor, touže vejít do bratrstva?

Kněz Petr:

Vlk šerý je to. Hejtman Koudel zítra
ti předvede jej. Byl dnes s pícovníky —
však přistižen byl, že se více stará
o bílé groše: vrážel do stavení
a lidi hrdlil. Ba, i děvče zdávit

chtěl v jizbě jedné a když dopaden byl,
prál, že to papeženka, že svou vůli
provésti může.

Žižka:

Bude spálen za to,
plaz zatracený! Však už hlas ten jeho
mi divně zněl a proto jsem jej svěřil
zvlášť dozoru a očím Koudelovým.
Ah, Pražan! Praha! Však to jasně cítím,
že nikdy není pevné spolehnutí
na ně a na ni! Dojde ještě k účtům
a platiti se budou dluhy všecky,
ty zánovní i ony zastaralé! — —
Viz, kněže Petře, čets mi ondy příběh
o potrestání Achana, jenž loupil
ve svatém boji pro sebe, jak dneska
ten člověk pražský — kamením lid všecek
jej uházel a spálili jej ohněm,
jak Jozua byl kázal, vůdce lidu.
Po rozumu mém proto zničen plevel,
že Hospodin by mohl vstáti k pomstě
a ničě plevel, zničil by i klasy.
A proto bratrstvo být čisto musí,
by nebyl pokoušen hněv Hospodinův.
Tak, Petře, držíte i vy, též, kněží?

Kněz Petr:

Tak, otče Jene.

Žižka:

Pověz ještě, kněže:
Hle, z Písem ty mi čítáš i ti druzí . . .
Když Nový Zákon byl to . . . víš, ta místa,
kde Spasitel nám káže trpět, mlčet,
a v líc-lis udeřen, dát druhou k ráně
a milovat i svého nepřítele —
já v nocích na to myslil o těch věcech,
a obavy a tesknoty mě jaly,
zda cesta moje je dle vůle páně?
A pak jsem zase připomněl si všeho:
slov mistra Jana vřelých varujících
před sítí, kterou ďábel na svět líčí,
a hrozné smrti jeho v Konstancii,
úkladů šelmy Zikmunta a Říma
i zrádců domácích — a hned jsem cítil,
že nelze jinak, že bych krev svou zradil
a duši škrtil . . . Nyní, když mi čtete
z knih Mojžíšových, Jozuy a Soudců,
jsem kliden sic a důvěry pln pevné
jak v sebe tak i v milost Hospodina . . .
A přece časem šelestí mi v duši
hlas pochybnosti — pravda, zlehka, slabě,
jak osyka, jež chví se, třeba nevál
dech vánku nejmenší . . . Nuž, ty co o tom?

Kněz Petr:

Bůh nezměrný jest v lásce, otče Jene,
a trestá-li, jest nezměrný v své pomstě.

Zem naše byla hnízdem Ancikrista
a pelechem všech šelem. Bůh v své lásce
jí poslal jako Israeli kdysi
své muže horoucí a vyznavače,
Miliče, mistra z Janova a Husa . . .
A tento upálen byl zlostí lidskou
před zhanobeným oltářem a trůnem.
Tu Hospodin dal dopadnouti meči
a poslal lidu Jozuu, tož tebe.
Tys císaři dal, což je císařovo
a co jest božího, ty vrátíš Bohu.
A Spasitel náš, otče Jene, pravda,
byl láskou. Ale božská láska tato
musila klnout v rozhorlení pomsty
jak městu Betsaidě tak Chorazainu.
A láska ta, ač věděla, že zhouba
na Sion lehne, nechránila města,
neb vymklo světlu se a spělo do tmy,
ba, nechránila oltáře ni chrámu,
neb byly zhanobeny zlostí lidskou . . .
Meč boží vedeš, mečem božím biješ,
duch páně s tebou — budiž kliden, otče.

Žižka:

Však pouze v tom, je, kněže, síla moje . . .
Nazítří, Petře, vyšlem rychlé zvědy,
zda sjízdny jsou už cesty, a zda vody
roztálým ondy sněhem posílené
se vrátily už v obvyklá svá lůžka.

Chcem zaměřiti k Hradeckému kraji
a ztrestat šelmu Čeňka a ty druhé . . .
Jdi spat už, kněže. Položím se také
a proto mohu zavřít oči tvoje.

Kněz Petr:

Pán s tebou, otče!

Žižka:

Také s tebou, Petře!

— — — — — — — — — — — — —

Je ticho. Oddech bratří z blízkých stanů
slyšeti mohu. Úder koňských kopyt,
jímž spící zvíře mimovolně bije . . .
Bdí Bůh a hvězdy . . .

Hospodine Bože,
jenž vševidoucím zrakem vnikáš v hloubi
všech ledví lidských, račiž popatřiti
do duše mojí a rač vyplniti
vše, co tam vidíš. Udělal jsi slepce
svým mečem, nástrojem své svaté vůle,
jsem v pokoře tvým, bez tebe nic nejsa
a dát rač, abych směl být tak i dále
a provedl svůj úkol do posledka.
Dej očistit mi naši českou zemi
od zloby cizí, od neřádů vlastních,
dej plevel sežat mi a dáti ohni
a rozprostřít rač nad ním mír svůj potom,

by každý, i ten poslední z těch malých,
syn její klidně žil a volně dýchal,
prost domácího jha a pout prost cizích,
a v bezpečí měl všecko, což jest jeho,
krov domu, rodinu i pole svoje.
Proud milosti své vylij na nás potom,
a řeku dobroty své na zem naši,
vrať království své zase lidu svému,
a vůle tvá buď na zemi jak v nebi!

(*Apoštolové.*)

Antonín Sova:

TÁBORSKÉ KRAJE.

Přec jsou jen chudé Táborské ty kraje,
však mám je rád až k smrti neskonale,
hor mírné pásmo ve slunci tu hraje,
a žloutne obilí již skorem zralé,
u silnic v lesích milíř šerem hoří,
a pošta jede truchlivými lesy,
hajnovny nízké v mladých buků moři
kdes leží v dříví nakupené směsi,
jsou města malá, zapadlá a skrytá,
pod lesy mhavými, kde soumrak dýmá,
cimbuří hradů zbořených tě vítá,
a sláva Žižky v každém koutě dřímá.

(*„Z mého kraje“.*)

Jan Rokyta:

ZE ZPĚVNÍKU POZDNÍHO HUSITY: (ŠTĚPÁN PÁLEČ.)

Kněz ve vězení, chorých tváří,
zmučených v duše rozepřích —
na prahu svědci, komisaři.
Ctnost na slámě — a v nachu hřích . . .

„Zde slyš, co proti tobě svědčí
a nezapírej zarytě,
sic vina tvá se ještě zvětší
a na hranici zničí tě!“

— Nemohu k slovům těm se znáti,
tak neučil jsem český lid.
Ať plamen hranice mne schvátí —
však pravdy nelze ustoupit.

„„Ne, nevěřte mu, pravda jistá
že těžce bloudil ve víře!
Ty věz, že od zrození Krista
nebylo zlat tě kacíře!““

Kněz bledý na mluvčího patře,
setřel si chmuru na čele . . .
— To ty jsi, Pálči? Ty's to, bratře?
Tak pozdravuješ přítele? . . .

I schoulilo se srdce vroucí
a zrak se ke zdi obrátil —
a jeho svědci, jeho soudci
za druhem druh se vytratil . . .

Kněz dobrý shořel na hranici,
i Páleč zašel v smrti kruh —
však Husův duch vždy plane svící,
a nezmizel ni jeho druh.

Jak písek v poušti, ryby v moři,
tak rozmnožil se jeho rod —
by Husa zničil, přes pohoří
k nám volal hrůzu cizích rot.

A ještě nyní mezi námi
jest plno jeho pravnuků —
sic nás i sebe Husem mámí,
však s paliči jdou za ruku . . .

Že nejsi Páleč, bratře, prvíš?
Že Husa ctíš? — Mlč, bratře, lžeš!
Jsi Pálčem, dokud k nim se stavíš,
z jich domu dokud nevyjdeš!

(*„Besedy Času“*.)

KALICH.

Nám kalich ve dlaň vtiskly naše děje:
— Nuž pijte z něho všichni, co vás jest,
ať po vše časy před vámi se skvěje
a pevně vždy jej svírá vaše pěst! —

A tak se stalo. Pro ten kalich stkvící
my zapěli jsme chorál do ticha —
od hor až k horám táhli kališníci
a z Čech se stala země kalicha.

My kalich po kraj vínem naplnili
a v mystickou jsme měnili je krev —
to byl náš nápoj nadšení a síly,
že vrahy zaháněl náš pouhý zpěv.

Však přišel čas, že ne my jako prve,
leč jiný že nám kalich obsloužil —
byl zase po kraj plný rudé krve,
však to byla krev z našich vlastních žil.

To nápoj nadšení a síly nebyl,
jímž kalich náš té doby přetékal —
zjev umrlčí se z něho na nás šklebil,
kdo z něho pil, buď umíral neb štkal.

Krev vlastní dlouho z kalicha jsme pili,
i hořkost slz, jichž proud se po věk lil —
však bylo hůř, když jedem naplnili
nám kalich, by nám duši otrávil.

A my jsme pili, pili zapomnění,
jed pronikal nám v každý sval i v kost —
i svědomí v nás ztichlo v opojení
a zapomnělo na svou minulost . . .

A posud kalich s cizím jedem v pěsti
jak v snění křečovitě držíme;
nám zdá se, že pijeme míru štěstí —
že srkáme jed zhouby, nevíme . . .

Je čas, by někdo probudil nás snící,
by mocným hlasem zvolal do ticha:
Vylijte obsah, bědní kališníci,
vylijte cizí obsah kalicha!

Ten cizí páchne durmanem a blínem,
stín omámení táhne přes čelo —
vy naplňte si kalich vlastním vínem,
v němž sluneční by světlo hořelo.

To bude nápoj nadšení a síly,
jak bývávalo kdysi před věky,
a povede vás k zářivému cíli,
jejž praotec váš hledal daleký!

Vám kalich ve dlaň vtiskly vaše děje:
nuž pijte z něho všichni, co vás jest,
ať po vše časy před vámi se skvěje
a pevně vždy jej svírá vaše pěst!

(„*Besedy Času*".)

Viktor Dyk:

ZEMĚ CHELČICKÉHO.

V tu krajinu jsem také zabloudil.
Rašelinatá, bořící se půda.
Z nedávných bitev tábor koster zbyl,
a slunce plála před západem rudá.

— — Leč potom rozstřel soumrak křídla zlá.
Lze se jen modlit, nelze něco říci.
Příroda sama jaksi zamlklá.
Zamlklá a moralisující — —

Jsou monotonní, šedé krajiny
a perspektivy bezútěšné vždycky.
I v dětských očích leží doktriny,
bizarní traktát theologický.

A jak jdu, úzkost roste v duši mé
před někým, kdo je příliš Spravedlivý.
Zvuk slova láska, o němž mluvíme,
má akcent chladný, sofistický, lstivý.

Do nebe hledím, pouhý přísný sen,
jediná touha, intensivní, čistá.
Ve slávě světa ďábel zosobněn,
v oblacích slunce je však oko Krista.

To oko Krista hypnotisuje.
Evangelia sen sním velkolepý.
Passivní duše za vše děkuje,
plod zakrnělý děkuje těch stepí.

To oko Krista hypnotisuje.
Rybářů vidím Galilejských sbory.
A dobře zřím-li, kdes se rýsuje
netrpělivý stín . . . stín Bílé Hory.

(„*Marnosti*".)

V. Martinek:

5. ČERVNA 1415.

. . . Síň třásla se jen rozvášněným křikem . . .
A prelátové, plešatí a tlustí,
dlaň zatínali v pěst a rozčileně
z míst povstávali, křičeli a láli . . .

Proud slunce rozvlněný okny padal,
čistě a slavně celý prostor zalil
a jasné světlo na hlavu dštil muži,
jenž ve vřavě stál upoután a hlídán
a k němuž vlna gest a prudkých řečí
zvšad mířila. Stál vyhublý a bledý,
se zrakem vpadlým, ve špinavém šatě,
on, neznámý kněz mezi kardinály,
stál ve své bídě jako výkřik němý
v jas barev svítící a lesk a zlato.

Stál nepohnutě v poutech, ponížený,
zrak jeho horečně plál jako hvězdy
a okny hleděl, jimiž výsek nebe
smál modravý se v jeho pokoření.
. . . A slova hanlivá dál síní zněla . . .
Pak mluvit jal se, ale jeho věty
se ztrácely v tom prudkém vlnobití,
jen občas slovo rozlehlo se z proudu
a prudčí přízvuk vynořil se z něho:
. . . Bůh . . . Písmo Páně . . . svatí učitelé . . .
. . . a ukažte a přesvědčte . . . jsem hotov . . .
blud lživý . . . falšováno . . . články . . .
pravda . . .
však přehlušen byl výkřiky a smíchem.
Tam volal kdos: „Hle, kacíř zatvrzelý!"
a jiní: „Odvolej a odpřisáhni
a podrob se!" . . . a všecko v jednu vřavu
se slévalo . . .

A mistr v poutech umlk',
zrak přivřel, poslouchal a zdálo se mu,
že do duše všech hledí v shromáždění,
jak hřích se směje jejich ve hlubinách,
jak žalobci z Čech groše počítají,
jež vydali už, aby zničili ho,
jak zlaté ornáty jsou maskou lživou,
jak cítění všech daleko je Krista,
jak touha po rozkoších, statcích světských
jim v krvi volá, jak ten celý koncil

je velikou lží, pestrou komedií
. . . a cosi jako hnus a pohrdání
mu celou jeho bytost provanulo,
své touhy silou k Ježíši se povznes'
a řekl zpříma, úsečně a krátce:
„Ne, neodvolám!" — — —

(„*Cesty*".)

JERONÝM.

Pad' vlhký soumrak do žalářní cely . . .
Jak, Bože, úzký je té kobky kryt!
A člověk touží, divně roztesknělý,
zeď hlavou prorazit . . .

Dnes odvolal . . . Je síla vyčerpána . . .
A odpřisáh', že nechce v bludech stát,
že za milost jen prosí Krista Pána,
že pokání chce rád,

že ďábla svodem byla jeho slova,
že antikristu slouže bušil v Řím,
že Husa vzdor a zpupnost Viklefova
zaslouží pekla dým . . .

Ach, jak je prázdno po tom všem v duši!
Jde hlavou těžkou zešeřený stín

a jako kladiva cos v hlavu buší
a ryje do hlubin . . .

Leh' Jeroným a hlavu sevřel v dlaně . . .
Mdlý, zasmušilý hleděl oknem šer . . .
Lze zešílit — tak hynout rozervaně,
dnes . . . v září . . . v podvečer . . .

Dnes odvolal . . . Kdos v koutě se mu směje . . .
Dny dávno minulé se dívají
teď do skleslosti jeho, beznaděje
a divně zpívají,

hlas zašlých bouří v tom se zpěvu třese,
hlas nadšení a vzdoru žhavého,
kdy vínem mládí duše opije se . . .
Jak hořko ze všeho . . .

Dnes zašlapal svá světla minulosti . . .
či světýlka to pouze na lukách,
jichž teprve až duch se plně zhostí,
zář pravá vzhoří v tmách?

. . . Smrt stála před ním, měla oči ledné . . .
A možno odolat a setřást sen,
když po svobodě touha křídla zvedne
a ven chce, jenom ven?

Tam kdesi daleko je domovina . . .
jak rytíř Pravdy šel z ní v švábskou zem,

pln snů a vášně, která zapomíná,
že vlk je za keřem,

. . . a před týdny Jan zhynul na hranici,
on však se zachvěl; bouře nárazy,
žár plamenů jej zlekal tryskající . . .
Ach, jak to zamrazí!

Tak jakby viděl onen příběh známý:
byl Kristus před Kaifášem, Petr v sled
šel zvolna za ním svírán obavami,
k vojákům k ohni sed'

a přišla služka, jízlivá a smělá:
„Byls také společníkem jeho cest —"
Řek' Petr: „Přísahám, já neznám zcela,
kdo onen vinník jest!"

A přišla druhá, tvrdě naň se směje:
„Tys k učenníkům jeho patřil též!"
Řek' Petr: „Neznám toho z Galileje
a ty, ó ženo, lžeš!"

A žoldnéři se drsným slovem smáli:
„Tys chodil s ním! To poznat z nářečí!"
Řek' Petr: „Neznám ho, Pán neskonalý
mně pravdu dosvědčí!"

V tom kohout zazpíval . . . Pán k ohni hleděl . . .
Vstal s hořkým pláčem Petr tenkráte,

. . . než kohout zazpívá, Pán předpověděl,
ty zapřeš třikráte!

. . . Noc byla černá, stín leh' v žalář stmělý,
mrak s oblohy se chmurně zdravil s ním,
. . . a jako mrtev ležel v koutě cely
dnes mistr Jeroným . . .

(„*Cesty*".)

PŘED BOUŘÍ.

. . . Čas Páně přichází a hrozný vzplává den,
meč pomsty ohnivý jak bleskem šlehne zemí,
teď bude z kořenů hřích každý vypleněn
a se slzami krev poteče ručejemi.

Již tmí se před bouří, zbraň každý za pluh vem,
buď v přilbě spasení a víry ve brnění,
kdož opustí dům, roli a jdou za Kristem
ti všichni stonásobně budou odměněni.

Nuž domů zanechte, by zpustly vesnice,
ať všichni věrnými jsme nalezeni Pánu,
všem káže zákon boží, každá pravice
ať pevně ozbrojí se pravdy na obranu.

S vším rozlučte se zcela: s otcem, mateří
a se sestrami, bratry, statkem pomíjivým,

svět starý pomine, jen ty, kdož uvěří,
v den soudu uvítá Pán zrakem milostivým.

Den hrůzy nastává, den děsu, kvílení,
den bolů porodních, neb řády vstanou nové,
a na obloze divná vzejdou znamení
a k věrným falešní v svět přijdou prorokové

Pán ohněm bělostným své zlato očistí,
dá žití věčného všem spravedlivým věno,
oddělí v sýpkách zrní od plev, od listí
a hloží z vinic v oheň bude uvrženo.

Nuž, vstaňme oddaně, my boží rytíři,
svět dozrál k pádu již a k rozvratu se chystá,
hněv Páně přetekl, již nic ho nesmíří
a ranou smrtící v prach zdrtí antikrista,

vše musí ohně, meče projít koupelí,
hřích stráví se; však pravda slavně zaplá
v proudu,
... den Páně přichází, den hrůzou setmělý,
den veleby a msty a zničení a soudu.

(*„Cesty.“*)

OBSAH.

	Str.
Úvodem	3
Ant. Jar. Puchmajer: Na Jana Žižku	5
Frant. Turinský: Husinec	10
Jan Kollár: Ze „Slávy dcery“	12
Frant. Palacký: Moudrost	13
Frant. L. Čelakovský: Prokop Holý	15
J. E. Vocel: Černá země	19
Sběh	21
J. V. Frič: Mistr	23
Roháč z Dubé	24
J. Neruda: V zemi kalicha	30
Ve tví stopě	31
Ad. Heyduk: U Husova dómku	33
Jan Želivský	34
V. Šolc: Mistr Jan	41
Svatopluk: Čech. Dva zvony	44
Kostnická duma	49
Hus	53
Žižka	56
Husita na Baltu	73
Lad. Quis: Žižkovo pole	76

Str.

Eliška Krásnohorská: V Husinci 77
Na hoře Tábor . . . 79
Jaroslav Vrchlický: Faust v Praze 82
Mistr Jan 88
Mistr Jeroným 90
Ballada o živém ohni . 91
Žižka před Prahou . . 94
Veritas omnia vincit . . 96
Jan Želivský 100
Otakar Mokrý: V Prachaticích 106
6. července 1415 110
Frant. Kvapil: Mistr Jeroným 112
Frant. Táborský: Et in terra pax 116
Bohdan Kaminský: Lístek vavřínu 136
Aug. Eug. Mužík: * * * 138
Mistr Jeroným 140
F. S. Procházka: Šestému červenci 142
J. S. Machar: Dvě matky 144
Hus 153
Žižka 158
Ant. Sova: Táborské kraje 166
Jan Rokyta: Ze zpěvníku pozdního husity:
Štěpán z Pálče. — Kalich . . 167
Viktor Dyk: Země Chelčického 171
V. Martínek: 5. června 1415 172
Jeroným 174
Před bouří 177

APR 5 193

This book is due two weeks from the last date stamped below, and if not returned at or before that time a fine of five cents a day will be incurred.

MAY 26 1950		
APR 30 1952		

COLUMBIA UNIVERSITY
0032194099